

Dřeviny rostoucí mimo les

*Jak je chránit
a co dělat, když
je nutné kácet.*

**INFORMAČNÍ BROŽURA PRO
SAMOSPRÁVU A STÁTNÍ SPRÁVU**

*Vydáno ve spolupráci
s AOPK ČR a ČIŽP*

CO SE DOZVÍTE?

1. Význam stromů pro kvalitu života
2. Stromy a úřední praxe
3. Zvláštní případy kácení
4. Termíny kácení
5. Když se kácí, je třeba i sázet
6. Stromy a Občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.)
7. Aleje v krajině
8. Informování a zapojení veřejnosti
9. Vyhodnocování zásahů do zeleně
10. Přehled zákonů, vyhlášek a dalších dokumentů
11. Seznam soudních znalců a autorizovaných osob

OBSAH

Úvod – Proč chránit nelesní zeleň	3
1. Význam stromů pro kvalitu života	3
2. Stromy a úřední praxe	6
2.1. Kácení dřevin, které je nutno povolit na základě žádosti (§8, odst.1 ZOPK)	6
2.1.1. Náležitosti žádosti o kácení dřevin rostoucích mimo les	6
2.1.2. Postup správního řízení ve věci povolení kácení stromů rostoucích mimo les	7
2.1.3. Souběh s jinými ochrannými režimy podle ZOPK	8
2.1.4. Náležitosti rozhodnutí o kácení dřevin rostoucích mimo les	10
2.1.5. Orgány ochrany přírody povolující kácení	10
2.1.6. Účastníci řízení	12
2.1.7. Odborné posouzení důvodů ke kácení a významu dřevin	13
2.1.8. Posouzení kolize se stavbou	14
2.1.9. Ocenění dřevin	15
2.2. Kácení dřevin, které je nutno předem oznámit (§8, odst. 2 ZOPK)	15
2.3. Kácení dřevin, které je nutné dodatečně oznámit (§8, odst. 4 ZOPK)	19
2.4. Kácení bez nutnosti povolování či oznamování (§8, odst. 3 ZOPK)	19
3. Zvláštní případy kácení	20
3.1. Kácení náletových dřevin na hrázích vodních děl	20
3.2. Kácení při činnostech konaných v přímé souvislosti se zajištěním obrany nebo bezpečnosti státu	21
3.3. Kácení zasahující do jiného ochranného režimu podle zákona o ochraně přírody	21
4. Termíny kácení	25
5. Když se kácí, je třeba i sázet	26
5.1. Uložení náhradní výsadby	26
5.2. Rozsah náhradní výsadby	26
5.3. Volba druhů a tvarů dřevin a místa náhradní výsadby	27
5.4. Následná péče o náhradní výsadbu	28
6. Stromy a Občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.)	29
7. Aleje v krajině	31
7.1. Význam alejí v krajině	31
7.2. Kácení v alejích	32
7.3. Aleje a bezpečnost silničního provozu	32
8. Informování a zapojení veřejnosti	34
9. Vyhodnocování zásahů do zeleně	36
10. Přehled zákonů, vyhlášek a dalších metodických dokumentů	37
11. Seznam soudních znalců a autorizovaných osob	39

Stromy jsou součástí našeho životního prostředí (foto Martin Plocek)

PROČ CHRÁNIT NELESNÍ ZELENĚ

Rozhodování o kácení dřevin rostoucích mimo les klade vysoké nároky na odbornou úroveň pracovníků orgánů ochrany přírody. Chceme-li přispět k udržitelnému rozvoji měst a obcí, není možné omezit rozhodování na kontrolu formálních náležitostí podaných žádostí a oznámení o kácení dřevin. Nutné je zajistit také adekvátní kompenzaci ekologické újmy, vzniklé kácením, formou náhradních výsadeb. Specifickou problematikou je informování veřejnosti, která zásahy do zeleně vnímá mimořádně citlivě, protože lidé mají ke stromům často silný vztah. Proto je vhodná maximální otevřenost úřadů a co nejširší zapojení občanů do rozhodovacích procesů, a to i nad rámec zákona. Vizitkou dobře spravovaného města či obce je mimo jiné také kvalitní a dobře udržovaná zeleň. Do tohoto informačního listu jsme shrnuli jak právní rámec ochrany zeleně, tak naše praktické zkušenosti a doporučení. Věříme, že Vám bude náš materiál k užítku při Vašem rozhodování.

1. VÝZNAM STROMŮ PRO KVALITU ŽIVOTA

Dřeviny mají klíčový význam pro kvalitu života obyvatel, zejména ve městech. Komise pro životní prostředí Akademie věd ČR opakovaně varuje před zhoršením zdraví populace, které může způsobit neuvážené kácení městské zeleně a následné zvýšení znečištění ovzduší: „Zeleň, zvláště vzrostlá, působí jako filtr, který zachycuje část jemných prachových částic. A právě jemné prachové částice ($PM_{2.5}$, $< 2.5\mu m$) představují největší zdravotní riziko: drážděním povrchu buněk vyvolávají oxidační poškození, na jejich povrchu jsou vázány karcinogenní polycyklické aromatické uhlovodíky. Výsledky výzkumu prokazují vliv $PM_{2.5}$ na zvýšení výskytu dýchacích onemocnění u dětí (bronchitidy, astma, oslabení imunity), zvýšení výskytu nemocí srdce a cév u dospělých, i zvýšení úmrtnosti“.

Zlepšují mikroklima

Teplota ve stínu stromu bývá za slunečného letního dne až o 3 °C nižší než teplota ve stínu mrtvého předmětu (např. slunečníku). Strom odpařuje vodu a k tomu spotřebovává tepelnou energii. Je-li vzrostlý strom dobře zásoben vodou, odpaří za den až 400 litrů vody. Nejenže tím vyrovnává teplotní výkyvy, ale také přirozeně doplňuje vzdušnou vlhkost, která je v městském prostředí až o třetinu nižší než ve volné krajině. Stromy tím zlepšují kvalitu vzduchu z hlediska lidského zdraví (to je důležité zejména pro astmatiky). Zároveň některé dřeviny do svého okolí uvolňují silice (tzv. fytoncidy), které hubí nebezpečné choroboplodné zárodky.

Tato pozitiva pro mikroklima a hygienu našeho prostředí vysoce převyšují některá negativa v souvislosti s alergenním působením pylu kvetoucích dřevin. Alergenní působení pylu je prokázáno u některých druhů větrosnubných dřevin a týká se jen omezeného období kvetení (u trav je toto období podstatně delší a jsou častějšími alergeny). Alergické působení stromů se navíc netýká poletujících plodů a chmýří (jak se často uvádí), ale skutečně jen velmi malých mikroskopických částeczek pylu.

Stromy snižují prašnost a tlumí hluk (foto idnes.cz)

Zachycují prach a škodliviny

Stromy jsou účinným filtrem škodlivých látek emitovaných do ovzduší především automobilovou dopravou. Vedle oxidu uhelnatého, oxidů dusíku a přízemního ozónu stromy pohlcují také jemný poléťavý prach, který na sebe váže toxické látky a je zdrojem vážných onemocnění. Studie prováděná ve Velké Británii prokázala, že vysazováním stromů v blízkosti lidských sídel lze snížit znečištění ovzduší poléťavým prachem až o čtvrtinu.

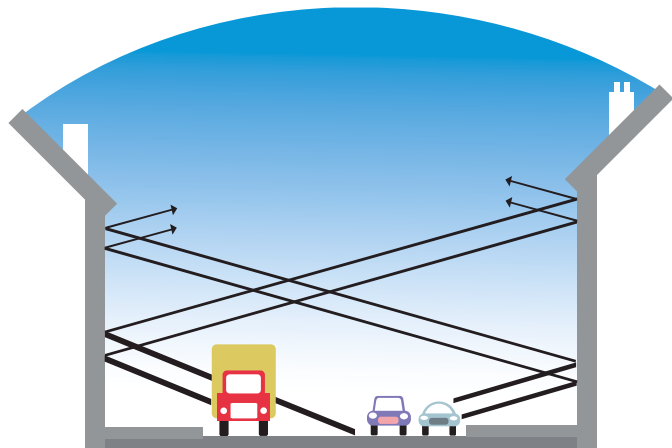
Tlumí hluk

Zeleň funguje jako protihluková bariéra. Díky členitému povrchu může na frekventovaných ulicích snižovat hluk na přijatelnější míru. Už pás zeleně široký 3 m snižuje především v zástavbě a ulicích hladinu hluku o 25%. Nejvýznamnější tlumicí účinek mají volně rostoucí sestavy stromů a keřů doplněné travnatými plochami.

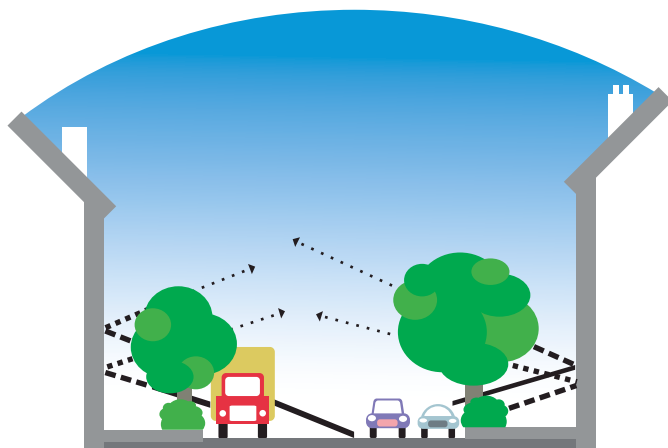
Zmírňují vítr a zachycují srážkovou vodu

Souvislý pás stromů dokáže zpomalit rychlost větru až o 90 %. Stromy tak omezují víření prachu vlivem silných poryvů větru. Největšího efektu je možné dosáhnout, pokud stromy rostou na zatravněné ploše – travnatý povrch zabraňuje dalšímu víření prachu.

Zelené plochy se stromy také zachycují srážkovou vodu a zabraňují jejímu rychlému odtoku. Předcházejí tím vzniku povodní a zlepšují vodní bilanci v lokalitě.

V uličním prostoru bez vegetace působí na chodce jednak hluk vydávaný přímo dopravními prostředky a jednak zvuky odražené od stěn přilehlých budov

Bohatá uliční zeleň tlumí účinkem listové mozaiky zvukové vlny a zeslabuje intenzitu odražených zvukových vln zpět do uličního prostoru.

Slouží jako biotop

Stromy poskytují životní prostor živočichům a rostlinám, včetně ohrožených a zákonem zvláště chráněných druhů. Staré a dožívající dřeviny jsou bohatým ekosystémem s pestrou paletou různých druhů organismů. V zastavěném území obcí jsou stromy a křoviny často jediným útočištěm hmyzu, drobných živočichů, ptáků a netopýrů.

Zhodnocují bydlení

V praxi se prokazuje, že zeleň zvyšuje atraktivitu měst a obcí a také hodnotu nemovitostí. Cena bytů s výhledem do zeleně může být až o desítky procent vyšší, než je obvyklá cena v příslušné lokalitě. Parky a stromořadí zvyšují oblibu městských čtvrtí k bydlení.

Stromy zvyšují kvalitu bydlení (foto Václav Moravčík)

2. STROMY A ÚŘEDNÍ PRAXE

Kácení dřevin rostoucích mimo les upravuje zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen „ZOPK“) a jeho prováděcí vyhláška č. 189/2012 Sb. o ochraně dřevin a povolování jejich kácení. Dřevinami se rozumí stromy či keře rostoucí jednotlivě i ve skupinách ve volné krajině i v sídelních útvarech na pozemcích mimo lesní půdní fond.

Všechny dřeviny (včetně ovocných a náletových) jsou zákonem chráněny před poškozováním a ničením. O jejich kácení se většinou rozhoduje ve správním řízení. V některých případech je přípustný oznamovací režim, stromy s velikostí, popř. jinou charakteristikou stanovenou prováděcí vyhláškou MŽP lze kácet i bez oznámení.

Zákon nezná „povolení/souhlas/stanovisko“ k ořezu dřevin, takovýto právní akt nelze vydat.

2.1. Kácení dřevin, které je nutno povolit na základě žádosti (§8, odst.1 ZOPK)

Současná právní úprava vyžaduje až na výjimky povolení ke kácení dřevin, o jehož udělení či neudělení se rozhoduje ve správním řízení. Jeho formální průběh upravuje především zákon č. 500/2004 Sb., správní řád. Drobnými odchylkami u lhůt (zejm. 60 dnů na rozhodnutí o žádosti) a rozšířením okruhu účastníků (občanská sdružení) jsou pravidla podle správního řádu doplněna zákonem o ochraně přírody (§ 70, 71 a 83). Vydané povolení má formu správního rozhodnutí.

2.1.1. Náležitosti žádosti o kácení dřevin rostoucích mimo les

- ➔ **jméno, datum narození a adresu žadatele** (právnícká osoba místo data narození uvede identifikační číslo – IČ; v případě spoluvlastníků i jejich údaje a podpisy minimálně dvoutřetinové¹⁾ většiny z nich – účastníky řízení jsou všichni spoluvlastníci),
- ➔ **označení katastrálního území a parcely**, na které se dřeviny nachází, stručný popis umístění dřevin a situační zákres (mapka v potřebném měřítku – často postačí zákres do snímku z katastru nemovitostí),
- ➔ **doložení vlastnického práva**, nelze-li je ověřit v katastru nemovitostí, či nájemního nebo uživatelského vztahu žadatele k pozemkům a k dřevinám (v případě žádosti nájemce či uživatele též písemný souhlas vlastníka),
- ➔ **specifikaci dřevin**, které mají být káceny, zejména druhy dřevin, jejich počet a obvod kmene ve výšce 130 cm nad zemí; pro kácení zapojených porostů dřevin lze namísto počtu kácených dřevin uvést výměru kácené plochy s uvedením druhového zastoupení dřevin,
- ➔ **zdůvodnění kácení** jednotlivých dřevin,
- ➔ **označení úřadu**, jemuž je žádost určena,
- ➔ **podpis osoby, která žádá** (nebo která jedná jménem žadatele).

Pokud je k rozhodnutí obecního úřadu třeba spolupůsobení jiného orgánu, je vhodné již k žádosti doložit písemné rozhodnutí či vyjádření tohoto orgánu (např. při souběhu s jinými ochrannými režimy podle ZOPK – viz kap. 2.1.3).

1) § 1129 občanského zákoníku: „K rozhodnutí o významné záležitosti týkající se společné věci, zejména o jejím podstatném zlepšení nebo zhoršení, změně jejího účelu či o jejím zpracování, je třeba alespoň dvoutřetinové většiny hlasů spoluvlastníků.“ pokácení stromu je nutné považovat za významnou záležitost týkající se společné věci.

Žádost může podat pouze vlastník pozemku či nájemce nebo jiný oprávněný uživatel se souhlasem vlastníka pozemku, na kterém dřeviny rostou. Pokud žádost podá jiná osoba a nemá plnou moc, pokud chybí další povinné náležitosti nebo trpí-li žádost jinými vadami, pomůže úřad žadateli nedostatky odstranit na místě nebo jej vyzve k jejich odstranění, poskytne mu k tomu přiměřenou lhůtu a poučí jej o následcích neodstranění nedostatků v této lhůtě (zamítnutí žádosti); současně může řízení přerušit (podle § 64 správního řádu).

Náležitosti žádosti o povolení kácení upravuje obecně § 37 odst. 2, § 45 odst. 1 správního řádu a dále pak § 4 odst. 1 vyhlášky č. 189/2013, Sb.

2.1.2. Postup správního řízení ve věci povolení kácení stromů rostoucích mimo les

- ➔ **Vyhodnocení úplnosti žádosti** o povolení kácení – náležitosti žádosti o povolení kácení dřevin jsou stanoveny v § 4 odst. 1 vyhlášky č. 189/2013 Sb.
- ➔ **Vyhodnocení odůvodněnosti žádosti** o povolení ke kácení, včetně závažnosti důvodů pro kácení (viz Tab. 1 Závažné důvody pro kácení dřevin).
- ➔ **Vyhodnocení funkčního a estetického významu** (viz Tab. 2: Funkční a estetický význam dřevin) se obvykle popisuje zejména slovně s ohledem na konkrétní podmínky na základě souhrnu jednotlivých funkcí, které dřevina plní (např. Zdravotně-hygienická funkce v urbanizovaném prostoru obce, ekologicko-stabilizační funkce, krajinná dominanta, dřevina jako biotop pro další organismy) a dílčích kritérií popisujících stav dřeviny (zejména zdravotní stav, vitalita, perspektiva dřevin) s přihlédnutím ke konkrétnímu stanovišti a místu v krajině. OOP zvažuje, zda dochází k synergickému působení funkcí nebo zda převažuje pouze jedna funkce nad ostatními a k tomu přihlíží ve své správní úvaze. Součástí vyhodnocení funkčního a estetického významu je úvaha o vzniku ekologické újmy, která kácením dřevin vznikne, resp. o jejím rozsahu.
- ➔ **Místní šetření** (důkaz ohledáním věci na místě) je vhodné provést před vydáním rozhodnutí o povolení ke kácení dřevin. Slouží k ověření údajů uvedených v žádosti, zejména ověření příslušnosti dřevin k danému pozemku a jejich polohy na něm, určení druhu dřevin a jejich velikosti, odborné posouzení jejich zdravotního stavu a funkčního a estetického významu a ověření důvodů ke kácení uvedených žadatelem (viz kap. 2.1.7.). Při místním šetření se také zjišťují skutečnosti související s ostatními zájmy chráněnými podle ZOPK (viz kap. 2.1.3.), které jsou důležité pro správní úvahu OOP, případně jako podklad pro další správní řízení.
- ➔ **Uložení náhradní výsadby** na základě posouzení závažnosti důvodů pro kácení dřevin a vyhodnocení funkčního a estetického významu dřevin. Způsob ukládání náhradní výsadby je podrobněji popsán v čl. 8.
- ➔ **Odůvodnění rozhodnutí** o povolení kácení – rozhodnutí musí být vždy řádně odůvodněno, a to i v případě, že se plně vyhovuje žadateli, případně všem účastníkům řízení. Z odůvodnění rozhodnutí musí být patrné, jak OOP vyhodnotil funkční a estetický význam dřevin a jak provedl správní uvážení o závažnosti důvodů pro povolení kácení. V případě rozhodnutí o povolení ke kácení dřevin proto nelze postupovat podle § 68 odst. 4 správního řádu, podle kterého není odůvodnění rozhodnutí třeba, jestliže správní orgán všem účastníkům v plném rozsahu vyhoví.²⁾

2) Viz závěr č. 88 ze dne 26. 3. 2010 poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu. <http://www.mvcr.cz/clanek/zavery-poradniho-sboru-ministra-vnitra-ke-spravnimu-radu.aspx>

Závažné důvody pro kácení dřevin jsou skutečnosti, které nelze účinně eliminovat příměřeními a obvykle dostupnými prostředky nebo postupy jinak, než pokácením dřeviny. Vzhledem k rozdílnému funkčnímu a estetickému významu konkrétních dřevin na konkrétních stanovištích mohou být stejné důvody ke kácení uváděné v žádosti o kácení podané žadatelem posouzeny ze strany OOP odlišně. (Metodická instrukce MŽP)

Funkční význam dřevin je výsledkem vyhodnocení souboru všech společenských a ekologických funkcí ve smyslu § 1 písm. b) vyhlášky č. 189/2013 Sb., jako souboru funkcí ovlivňujících životní prostředí. Estetický význam dřevin je pak dán jejich působením na vnímání člověka, tj. jak prostřednictvím všech smyslů dřevina působí na city člověka a jaké v něm vzbuzuje subjektivní dojmy (Metodická instrukce MŽP)

Povolení ke kácení dřevin je vydáváno ve správním řízení. Při správních úkonech se postupuje podle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, a podle § 83 ZOPK.

2.1.3. Souběh s jinými ochrannými režimy podle ZOPK

Možnost ohrožení jiných zájmů chráněných podle ZOPK ověřuje OOP vhodným způsobem (při místním šetření, náhledem do nálezových databází, do katastru nemovitostí, do územního plánu apod., či dotazem na příslušný OOP) v průběhu vyhodnocování funkčního a estetického významu dřevin.

Jestliže by kácení dřevin mohlo vést k ohrožení jiných zájmů chráněných podle ZOPK (ochrana památných stromů, ochrana významných krajinných prvků, volně žijících ptáků, krajinného rázu, zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů, zvláště chráněných území, ptačích oblastí a evropsky významných lokalit), může OOP povolit kácení dřevin až po vydání potřebného správního aktu (rozhodnutí, stanovisko, souhlas) příslušným OOP (viz tab. č. 1). Pokud potřebný správní akt nepředloží žadatel už se svou žádostí o kácení dřevin, přistoupí OOP k řešení předběžné otázky v souladu s § 57 správního řádu. Pokud rozhodnutí o povolení kácení závisí na vyřešení této předběžné otázky, o které nebylo dosud pravomocně rozhodnuto, může úřad vyzvat žadatele o kácení, aby podal žádost o vydání výjimky z jiného ochranného režimu (§ 57 správního řádu). Do té doby může ve smyslu § 64 odst. 1 písm. c) řízení o povolení kácení přerušit.

O kácení se rozhoduje podle ZOPK, nikoli podle zvláštního zákona (typicky podle stavebního zákona), proto musí být příslušná povolení, souhlasy, závazná stanoviska či další správní akty k tomu příslušných OOP vydány formou samostatného správního rozhodnutí.

Pokud je rozhodnutí příslušného OOP z hlediska „jiného ochranného režimu podle ZOPK“ nesouhlasné, musí OOP rozhodnout tak, že se kácení nepovoluje (přednost jiného ochranného režimu podle ZOPK je zásadní skutečností při hodnocení funkčního významu dřevin). Jestliže je rozhodnutí příslušného OOP souhlasné, částečně souhlasné, nebo souhlasné s podmínkami, může OOP kácení povolit. Může tak ale učinit jen v rozsahu a za podmínek, které nejsou v rozporu s podmínkami stanovenými v rozhodnutí příslušného OOP. OOP, vedoucí řízení o žádosti o povolení kácení dřevin, zároveň není zbaven povinnosti vyhodnotit v souladu s ustanovením § 8 odst. 1 funkční a estetický význam dřevin a zvážit závažnost důvodů pro povolení kácení. Pokud OOP neshledá závažné důvody pro povolení kácení dřevin, nemůže takové kácení povolit, a to i v případě souhlasného rozhodnutí příslušného OOP ve věci jiného ochranného režimu podle ZOPK.

Pokud je k vydání rozhodnutí o povolení kácení dřevin a rozhodnutí ve věci jiného ochranného režimu podle ZOPK příslušný týž OOP, může v souladu s ust. § 83 odst. 4 ZOPK obě řízení spojit.

Tab.1: Souběh s jinými ochrannými režimy podle ZOPK

ochranný režim podle ZOPK	příslušný správní akt podle ZOPK	příslušný OOP podle ZOPK				
		mimo případy uvedené v dalších sloupcích	V PR a PP a jejich OP mimo CHKO, NP a jeho OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	V NP, CHKO, včetně všech NPR a NPP a jejich OP mimo vojenské újezdy a objekty důležité pro obranu státu	Na území vojenských újezdů	Na pozemcích a stavbách, které tvoří součást objektů důležitých pro obranu státu mimo vojenské újezdy
§3 písm. b) – významný krajinný prvek ze zákona nebo registrovaný podle §6	závažné stanovisko k zásahu do VKP podle §4 odst. 2	OÚ ORP – mimo EVL v EVL – KÚ	KÚ	správy, ustanovení se v ZCHÚ uplatňuje pouze podpůrně (zpravidla ve 3. A 4. Zóně CHKO)	újezdni úřady, ustanovení se nevztahuje na činnosti konané v přímé souvislosti se zajištěním obrany nebo bezpečnosti státu	MŽP
§ 48 a § 49 – dřeviny zvláště chráněné, které nesplňují podmínky uvedené v §49 odst. 2, nebo jde-li o kriticky či silně ohrožené druhy podle §49, odst. 4	rozhodnutí o udělení výjimky podle § 56	KÚ	KÚ	správy	újezdni úřady	MŽP
§ 49 odst. 1 a 50 odst. 2 – dřeviny jsou biotopem zvláště chráněného druhu, a jejich kácením by mohlo dojít k porušení základních ochranných podmínek	rozhodnutí o udělení výjimky podle § 56	KÚ	KÚ	správy	újezdni úřady	MŽP
§ 44 odst. 3 – kácení je činností vázanou na souhlas OOP v rámci bližších ochranných podmínek zvláště chráněného území	souhlas k činnosti podle § 44 odst. 3	ustanovení platí jen v ZCHÚ	KÚ	správy	újezdni úřady	MŽP
§ 5a odst. 1 a 2 – kácením může dojít k poškození nebo ničení hnízd a vajec nebo odstranění hnízd druhů ptáků, kteří volně žijí na území členských států Evropských společenství anebo k vyrušování těchto ptáků	rozhodnutí o stanovení odchylného postupu podle § 5b odst. 1	OÚ ORP	KÚ	správy	újezdni úřady	MŽP
§ 12 odst. 1 – kácením dřevin může být snížen nebo změněn krajinný ráz (snížením jeho estetické a přírodní hodnoty)	souhlas k činnosti podle § 12 odst. 2	OÚ ORP	KÚ	správy	újezdni úřady, ustanovení se nevztahuje na činnosti konané v přímé souvislosti se zajištěním obrany nebo bezpečnosti státu	MŽP
§45c – kácení by mohlo vést k závažnému nebo nevratnému poškození či zničení předmětu ochrany evropských stanovišť anebo stanovišť evropsky významných druhů vyžadujících územní ochranu a byla by narušena jejich celistvost	souhlas k činnosti podle § 45c odst. 2	KÚ	KÚ	správy	újezdni úřady	MŽP
§ 45e – dřevina se nachází na území ptačí oblasti a kácení je činností vázanou na souhlas OOP	souhlas k činnosti podle § 45e odst. 2	KÚ	KÚ	správy	újezdni úřady	MŽP
§ 45i – kácení samostatně nebo ve spojení s jinými záměry může významně ovlivnit příznivý stav předmětu ochrany nebo celistvost EVL nebo ptačí oblasti	stanovisko vylučující významný vliv koncepce nebo záměru podle § 45i odst. 1	KÚ	KÚ	správy	újezdni úřady	MŽP
§ 46 odst. 1 – dřeviny vyhlášené jako památné stromy	rozhodnutí o zrušení ochrany památného stromu podle § 46 odst. 4 ve smyslu ustanovení § 56 odst. 1 tohoto zákona	pověřený OÚ	KÚ	správy	újezdni úřady	MŽP
§ 67 – kácení dřevin, zejména jeho rozsah, má charakter závažného zásahu, který by se mohl dotknout zájmů chráněných podle části druhé, třetí a páté ZOPK	rozhodnutí o provedení přírodovědného průzkumu dotčených pozemků a písemného hodnocení vlivu zamýšleného zásahu na rostliny a živočichy (biologické hodnocení) podle § 67	OOP příslušný k povolení zamýšleného zásahu	OOP příslušný k povolení zamýšleného zásahu	OOP příslušný k povolení zamýšleného zásahu	OOP příslušný k povolení zamýšleného zásahu	OOP příslušný k povolení zamýšleného zásahu

2.1.4. Náležitosti rozhodnutí o kácení dřevin rostoucích mimo les

- ➔ Výrok – obsahuje rozhodnutí ve věci s uvedením ustanovení právního předpisu, podle něhož bylo rozhodnuto. Žádosti je možno vyhovět i zčásti.
- ➔ Odůvodnění – v odůvodnění rozhodnutí obecní úřad uvede, které skutečnosti byly podkladem rozhodnutí, jakými úvahami byl veden při hodnocení důkazů a při použití právních předpisů, na základě kterých rozhodoval, jaké pro rozhodnutí použil podklady. Zejména musí být patrné, jak vyhodnotil funkční a estetický význam dřevin a jak provedl správní uvážení o závažnosti důvodů pro povolení kácení. Nelze postupovat podle § 68 odst. 4 správního řádu, podle kterého není odůvodnění rozhodnutí třeba, jestliže správní orgán všem účastníkům v plném rozsahu vyhoví.¹⁾
- ➔ Poučení o odvolání (Odvolacím správním orgánem je krajský úřad, na území NP/CHKO příslušná správa. U kácení v maloplošných chráněných územích a jejich ochranných pásmech v NP a na území CHKO je odvolacím orgánem Ministerstvo životního prostředí).

V písemném vyhotovení rozhodnutí se uvede též **orgán, který rozhodnutí vydal** – rozhodnutí o povolení ke kácení vydává příslušný orgán ochrany přírody, což je ve většině případů obecní úřad (neuvádět: „obec“), datum vydání rozhodnutí, identifikace účastníků řízení. (Účastníci řízení se identifikují takto: identifikační údaje právnické osoby – jméno, sídlo, IČ, identifikační údaje fyzické osoby – jméno, příjmení, datum narození, místo trvalého pobytu, u podnikající fyzické osoby dále jméno, pod kterým podniká, IČ, sídlo.)

Rozhodnutí musí být opatřeno **úředním razítkem** (kulaté razítko se státním znakem a nápisem obecní úřad) a podepsáno s uvedením jména a příjmení oprávněné osoby a její funkce (například: místostarosta).

V rozhodnutí může být uvedena **dobu kácení** včetně kácení po etapách. Kácení se povoluje zejména v době vegetačního klidu (přibližně od 1. listopadu do 31. března).

Rozhodnutí se musí **doručit do vlastních rukou všem účastníkům řízení**.

Teprve 15 dnů od doručení poslednímu účastníku řízení, a pokud se nikdo z účastníků řízení neodvolá, **nabývá rozhodnutí právní moci**. Nabytí právní moci je vhodné vyznačit na rozhodnutí. V případě, že kácení bylo povoleno, je možno další den po nabytí právní moci (popřípadě v pozdějším termínu stanoveném v rozhodnutí) dřevinu kácet (§ 73 a násl. správního řádu).

Rozhodnutí je přezkoumatelné řádným opravným prostředkem – účastníci řízení mohou podat odvolání.

2.1.5. Orgány ochrany přírody povolující kácení

Správním orgánem, který o žádosti o kácení rozhoduje, je obecní úřad obce I. stupně v rámci výkonu státní správy v přenesené působnosti (včetně území CHKO, s výjimkou maloplošných ZCHÚ). V praxi to tedy jsou obecní úřady, městské úřady, úřady městských částí ve statutárním městě, pokud došlo na základě statutu k přenesení kompetence, jinak magistrát. Na území vojenských újezdů jsou to újezdní úřady. Ustanovení §8 se ale dle §90 ZOPK nevztahuje na činnosti konané v přímé souvislosti se zajištěním obrany nebo bezpečnosti státu. To tedy znamená, že půjde-li o činnosti konané v přímé souvislosti se zajištěním obrany nebo bezpečnosti státu, není nutné mít ke kácení dřevin povolení dle ust. § 8 odst. 1 ZOPK. V tomto případě není určující, o jaký pozemek jde, ale jaká je povaha vykonávané činnosti. Případné poškozování přírody z důvodu obrany státu nesmí překročit nezbytně nutnou míru.

Kácení stromů

V PR a PP a jejich OP mimo CHKO a NP rozhoduje o kácení stromů příslušný krajský úřad.

O stromech rostoucích na území NP a v CHKO na územích maloplošných ZCHÚ, včetně všech NPR a NPP a jejich OP rozhoduje příslušná správa národního parku (NP) nebo chráněné krajinné oblasti (CHKO).

Na pozemcích a stavbách, které tvoří součást objektů důležitých pro obranu státu mimo vojenské újezdy rozhoduje o kácení stromů MŽP.

O povolení kácení dřevin nikdy nerozhodují orgány vykonávající samosprávu – např. Zastupitelstvo nebo starosta obce, popřípadě rada obce, ale mohou se vyjadřovat k žádostem o kácení u dřevin rostoucích na obecních nebo městských pozemcích. Fakticky může vykonávat agendu obecního úřadu starosta, který je v jeho čele. Formálně ovšem povolení vydává obecní úřad, což se projeví také v záhlaví rozhodnutí a v označení všech listin vyhotovených obecním úřadem ve správním řízení.

Vydání rozhodnutí či jiného správního úkonu v této věci zastupitelstvem obce či radou obce by znamenalo nicotnost (právní neexistenci) takového rozhodnutí či úkonu.

Pro obecní úřady povolující kácení jsou odvolacím orgánem krajské úřady nebo správy NP/CHKO. U kácení v maloplošných chráněných územích a jejich ochranných pásmech v NP a na území CHKO je odvolacím orgánem Ministerstvo životního prostředí (příslušný odbor výkonu státní správy).

Pro doplnění přehledu kompetencí lze uvést, že řízení o uložení pokuty za nepovolené kácení dřevin podle § 87 nebo § 88 zákona o ochraně přírody vedou místně příslušné obce s rozšířenou působností a na území NP, CHKO a v jejich ochranných pásmech správy NP/CHKO. Pokutu může uložit také Česká inspekce životního prostředí, pokud zahájí řízení dříve (alespoň den předem) než vyjmenované orgány.

2.1.6. Účastníci řízení

Statut účastníka řízení upravuje § 27 a násl. správního řádu, § 70 zákona o ochraně přírody.

Postavení účastníka řízení mají všichni (spolu)vlastníci pozemku, na němž dřeviny rostou, popřípadě i nájemci a uživatelé tohoto pozemku.

Účastníkem řízení o povolování kácení dřevin je vždy příslušná obec.

Postavení účastníka řízení má i občanské sdružení, jehož hlavním posláním je ochrana přírody a krajiny a to za podmínek, že

- a) má právní subjektivitu,
- b) podá k obecnímu úřadu žádost o informování o zahájených správních řízeních (žádost platí vždy jeden rok od jejího podání)³⁾,
- c) oznámí obecnímu úřadu písemně svou účast v řízení do 8 dnů ode dne oznámení o zahájení řízení

Je možné, že skácením dřeviny budou přímo dotčeny zájmy jiných subjektů. Tyto mohou být také na základě rozhodnutí správního orgánu účastníky řízení.

³⁾ **judikát NSS č.j. 6 As 19/2011 – 728 ze dne 16. 11. 2011 (Děti země – Klub za udržitelnou dopravu x KÚ Pardubického kraje):** „Podmínky pro účast občanských sdružení ve správním řízení podle § 70 ZOPK jsou dodržovány i v případě, kdy žádost o informace o zahajovaných správních řízeních podle § 70 odst. 2 ZOPK byla podána správnímu orgánu až po zahájení tohoto řízení. Bylo by v rozporu s účelem právní úpravy, kdyby bylo předmětné ustanovení vykládáno tak, že podmínky pro účast občanského sdružení ve správním řízení mohou být splněny pouze tehdy, když žádost o informace předchází zahájení správního řízení, ve kterém mohou být dotčeny zájmy ochrany přírody a krajiny.“ (Sbírka rozhodnutí NSS 4/2012, č. 2546)

judikát NSS č.j. 7 As 25/2012 – 21 ze dne 27. 4. 2012 (VITA FUTURA, o. s. x KÚSK): „Je-li o.s. Založeno teprve po zahájení řízení a podá-li žádost podle § 70 odst. 2 ZOPK, pak je třeba je informovat o již zahájených řízeních, při nichž mohou být dotčeny zájmy ochrany přírody a krajiny, a umožnit mu účast v nich, lze-li toho ještě dosáhnout bez neúnosného prodloužení řízení.“ (Sbírka rozhodnutí NSS 10/2012, č. 2686)

Vzhledem k významu zveřejnění rozhodnutí ve Sbírce rozhodnutí NSS lze očekávat respektování obou judikátů uveřejněných ve Sbírce v další rozhodovací praxi soudů.

2.1.7. Odborné posouzení důvodů ke kácení a významu dřevin

Povolení ke kácení může být podle § 8 odst. 1 zákona o ochraně přírody vydáno jen ze závažných důvodů po vyhodnocení funkčního a estetického významu dřevin. Orgán ochrany přírody musí ve správním řízení objektivně posoudit a náležitě odůvodnit, zda zájem vlastníka na pokácení dřevin převyšuje konkurující veřejný zájem na jejich zachování. Úřad přitom váží funkční a estetický význam dřevin na straně jedné a závažnost důvodů pro jejich pokácení na straně druhé, aby mohl rozhodnout, zda pokácení dřevin povolí. Posouzení významu dřevin zároveň poslouží ke stanovení náhradní výsadby za kácení (viz kap. 3). Náhradní výsadba totiž má kompenzovat ekologickou újmu způsobenou kácením a tu nelze prakticky odvodit jinak, než z posouzení významu dřevin. Zároveň se ale posouzení nemůže omezit na jediné kritérium pro určení rozsahu náhradní výsadby – na pouhé finanční ocenění dřevin. Význam dřevin je nutné posoudit také z hlediska ekologických a společenských funkcí pro danou lokalitu nebo i širší rámec krajiny. Zde je myšlena zejména schopnost stromu zlepšovat klima a mikroklima, poskytovat útočiště dalším organismům a esteticky zhodnocovat okolí včetně působení dřevin na krajinný ráz a ráz urbanizovaného prostředí.

Funkční a estetický význam přitom nelze zaměňovat se sadovnickými kritérii. I poškozený či dožívající strom může být esteticky hodnotný a být i cenným biotopem. Porost zahradnický bezcenných náletových dřevin může výrazně zlepšovat mikroklima nebo poskytovat útočiště chráněným živočichům. Podstatný je i kontext dřeviny a lokality, ve které roste. Výrazně odlišná situace je například v parku, na sídlišti, v centru města, v okolí frekventovaných komunikací a ve volné krajině.

Podle § 56 správního řádu, závisí-li rozhodnutí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, které úřední osoby nemají, správní orgán usnesením ustanoví znalce (oznámi je znalci, ostatní účastníky řízení úřad vhodným způsobem vyrozumí). Znalci uloží, aby vypracoval písemný posudek a předložil mu jej ve lhůtě, kterou současně určí. Pokud to úřad připustí, může za něj tento důkaz opatřit účastník řízení (§ 50 odst. 2 správního řádu).

V případě, že nedojde k ustanovení ani připuštění znalce úřadem a některý z účastníků znalecký posudek opatřený na své náklady předloží sám, musí se s ním jako s plnohodnotným důkazem úřad přesto vypořádat v odůvodnění správního rozhodnutí. Rovněž závěry posudku ustanoveného znalce nelze přebírat v rozhodnutí automaticky – znalecký posudek je jedním z důkazů, úřad je povinen jej hodnotit s ohledem na jeho logičnost, naplnění zadání a v souvislosti s dalšími důkazy a podklady.

Odborné posouzení dřeviny za účelem rozhodnutí o kácení zajišťuje obecním úřadům Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (příslušné regionální pracoviště).

Lze oslovit i další znalecké ústavy (Mendelovu zemědělskou a lesnickou univerzitu v Brně – Zahradnickou fakultu, Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. V. I.) či soudní znalce v oboru ochrana přírody (dendrologie, posuzování zdravotního stavu dřevin), nebo v oboru ekonomika (oceňování dřevin a jejich výsadeb). Dále je možné oslovit odborného arboristu s certifikátem Evropský arborista (ETW) udělovaného pod záštitou Společnosti pro zahradní a krajinářskou tvorbu. I tyto osoby, které nejsou na seznamech vedených krajskými

I poškozený či dožívající strom může být esteticky hodnotný a být i cenným biotopem (foto Martin Plocek)

soudy, umožňuje zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve výjimečných případech využít k ustanovení znalcem.

Pro posouzení věci je také vhodné, aby úřad provedl místní šetření (důkaz ohledáním na místě – § 54 správního řádu) a případně ještě ústní jednání (zde lze ujasnit s účastníky řízení nejasnosti a také vyslechnout znalce podle § 56). Ohledání na místě úřad nařídí vždy, pokud bez účasti žadatele nebo jiného účastníka nelze ověřit skutečnosti uváděné jako důvod kácení. Vlastníku nebo nájemci pozemku oznámí provedení ohledání úřad formou usnesení. Ostatní účastníky úřad také včas uvědomí. Písemnost s informacemi o ústním jednání musí být všem účastníkům doručena nejméně 15 dnů (ve zvláště složitých případech 30 dnů) před jeho konáním.

O výsledku ohledání, ústním jednání a o výsledku znalce se sepisuje protokol, který je součástí spisu. Z protokolu musí být zejména patrné, kdo, kde a kdy řízení prováděl, předmět řízení, které osoby se ho zúčastnily, jak jednání a ohledání probíhalo, jaké návrhy byly podány a jaká opatření byla přijata. Protokol podepisují po přečtení všechny osoby, které se jednání zúčastnily, a pracovník obecního úřadu. Odepření podpisu, důvody tohoto odepření a námitky proti obsahu protokolu se v něm zaznamenají.

2.1.8. Posouzení kolize se stavbou

V mnoha případech bývá důvodem kácení dřevin stavební činnost. I v takovém případě musí obecní úřad zkoumat a prokázat převahu zájmu stavět nad veřejným zájmem na ochraně dřevin. Vždy je nutné posoudit podle projektové dokumentace, zda dřeviny na pozemku s plánovanou stavbou kolidují, a pokud ano, zda je zvolená poloha objektu na parcele jediná možná. To vyplývá především z judikatury správních soudů (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 8. 2008, čj. 4 As 20/2008-84 publikovaný v č. 3/2009 Sb. – rozsudek se týkal kácení na místě uvažované stavby supermarketu).

Stromy, které přímo nekolidují se stavebními pracemi, je nutno chránit před poškozením (ČSN 83 9061 – Technologie vegetačních úprav v krajině – Ochrana stromů, porostů a vegetačních ploch při stavebních pracích).

Česká inspekce životního prostředí je oprávněna v případech hrozící škody nařídít omezení, případně zastavení škodlivé činnosti až do doby odstranění jejich nedostatků a příčin (§80, odst. 2 ZOPK).

Podléhá-li záměr (stavba) podle stavebního zákona posuzování v územním i stavebním řízení a je-li k jeho realizaci nezbytné kácení dřevin vyžadující povolení OOP podle § 8 odst. 1 ZOPK, je toto povolení podkladem nezbytným již pro vydání územního rozhodnutí. Povolování kácení dřevin má být vždy řešeno ještě před zahájením stavebního řízení – tedy ve fázi územního řízení před vydáním územního rozhodnutí nebo jej nahrazujících postupů podle stavebního zákona. Okamžik, kdy je žadatel oprávněn kácení dřevin provést, určí orgán ochrany přírody jako podmínku ve výroku rozhodnutí o povolení kácení (viz kap. 2.1.4.). Tímto okamžikem by mělo být nabytí právní moci stavebního povolení nebo jiného konečného správního aktu

Ochrana stromů při stavebních pracích
(foto Marcela Klemensová)

vydaného postupem nahrazujícím řízení o povolení stavby, na základě něhož může být zahájena realizace záměru (stavby).

2.1.9. Ocenění dřevin

Vyčíslení hodnoty kácených dřevin je základem pro stanovení rozsahu náhradní výsadby (viz kapitolu 3.). Hodnotu přitom netvoří jen „cena dřeva“, ale i ekologických a společenských funkcí. Hodnotu dřeviny, potažmo ekologickou újmu vzniklou jejím pokácením, může každý obecní úřad vyčíslit pomocí volně šiřitelného programu zpracovaného na základě metodiky Agentury ochrany přírody a krajiny: <http://ocenovanidrevin.nature.cz/>

Patero nejčastějších pochybení při povolování kácení

1. rozhodnutí nemá předepsané náležitosti správního aktu (chybí výrok, odůvodnění, poučení)
2. rozhodnutí je vydáno bez přezkoumání důvodů ke kácení, bez vyhodnocení stavu dřevin a bez odůvodnění výroku kácení opřené o vyhodnocení všech důkazů a podkladů
3. Za „rozhodnutí“ je vydáván zápis z jednání zastupitelstva nebo je rozhodnutí vyhotoveno obcí namísto obecního úřadu
4. rozhodnutí není doloženo žádostí, bylo vydáno žadateli, který není majitelem dřevin, nebo bylo vydáno, ačkoliv žádost nemá předepsané náležitosti
5. není doloženo doručení rozhodnutí účastníkům řízení, ani na něm vyznačeno nabytí právní moci

2.2. Kácení dřevin, které je nutno předem oznámit (§8, odst. 2 ZOPK)

V některých případech může povolování kácení dřevin probíhat v takzvaném oznamovacím režimu. Jedná se o kácení z důvodů pěstebních či zdravotních, dále jde o kácení podle vodního a energetického zákona – kácení dřevin při údržbě břehových porostů prováděné při správě vodních toků – a odstraňování dřevin v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy prováděném při provozování těchto soustav. Oznámení se podává písemně nejméně 15 dnů předem, jeho náležitosti jsou uvedeny v §4, odstavci 2 vyhlášky č. 189/2013 Sb. A podává se k příslušnému orgánu ochrany přírody („trojkové obce“ – obecní úřady obcí s rozšířenou působností, na území NP a CHKO příslušné správy) podle stejných pravidel, jako kdyby se kácení povolovalo (viz výše). Nemá-li oznámení uvedené náležitosti, postupuje úřad podle § 37 odst. 3 správního řádu, tj. pomůže oznamovateli nedostatky odstranit nebo jej vyzve k odstranění nedostatků a poskytne mu k tomu přiměřenou lhůtu. Přitom ho poučí, že lhůta 15 dní začne běžet až podáním řádného oznámení. Kácení „na oznámení“ má tři zásadní nedostatky: neumožňuje ukládat podmínky, nepřipouští účast veřejnosti a nepočítá s náhradní výsadbou. Orgány ochrany přírody by proto těmto případům kácení měly vždy věnovat zvláštní pozornost.

V případě, že kácení odporuje pravidlům pro kácení podle zákona o ochraně přírody, nebo jsou dotčeny další zájmy ochrany přírody, anebo jsou porušeny zvláštní předpisy, musí orgán ochrany přírody zakročit:

1. v případě pochyb o zákonnosti kácení zahájí neprodleně řízení o pozastavení, omezení nebo zákazu kácení podle § 8 odst. 2 zákona o ochraně přírody, a to ve lhůtě 15 dnů od obdržení oznámení,
2. vydá rozhodnutí o předběžném opatření (podle § 61 správního řádu), ve kterém přikáže oznamovateli – účastníkovi řízení – zdržet se kácení,
3. ukončí řízení, a to buď usnesením dle § 66 odst. 2 správního řádu o zastavení řízení, pokud po přihlédnutí k dalším stanoviskům příslušných orgánů a zjištěním (např. posudku o stavu dřevin) považuje kácení za oprávněné, anebo vydá rozhodnutí o zákazu kácení dle § 8 odst. 2 zákona o ochraně přírody, pokud ze stanovisek a posudků vyplývá opak.

V případě, kdy je to s ohledem na okruh účastníků řízení a další okolnosti možné, vydá úřad zákazové rozhodnutí přímo ve lhůtě 15 dnů (bez nutnosti vydávat rozhodnutí o předběžném opatření), přičemž dle § 90 odst. 1 zákona o ochraně přírody je vyloučen odkladný účinek odvolání proti tomuto rozhodnutí.

Údržba břehových porostů

Co se rozumí údržbou břehových porostů, říká § 47 odst. 2 písm. b) zákona č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon). Ten stanovuje, že na pozemcích koryt vodních toků nebo na pozemcích sousedících s nimi mohou správci toků odstraňovat staré či nestabilní dřeviny, aby se nestaly překážkou odtoku vody při povodňových situacích. Oznámení o kácení břehových porostů, pokud jde o údržbu břehových porostů prováděnou při správě vodních toků z důvodu prevence povodňových škod, provádí správce daného vodního toku. Při kácení musí správce šetřit práva vlastníka pozemků s dřevinami.

Správce vodního toku je podle § 49 odst. 1 písm. b) vodního zákona, oprávněn odstraňovat nebo nově vysazovat stromy a keře na pozemcích v šířce 10, 8 a 6 metrů od břehové čáry vodního toku (podle druhu vodního toku dle § 49 odst. 2 vodního zákona) 2). Při kácení těchto dřevin je nutné postupovat dle § 8 odst. 2 ZOPK (oznamovací režim). Jelikož se často jedná o kácení dřevin, které jsou součástí významného krajinného prvku podle § 3 odst. 1 písm. b) ZOPK (vodní tok, údolní niva), pak k zásahům, které by mohly vést k poškození nebo zničení nebo k ohrožení či oslabení ekologicko-stabilizační funkce významného krajinného prvku, je třeba závazné stanovisko OOP podle § 4 odst. 2 ZOPK, které představuje hlavní nástroj ochrany břehových porostů (viz kap. 2.1.3.).

Správce toku sice může porosty pokácet a dokonce kvůli zpevnění břehů i nové vysadit, ale není považován za jejich vlastníka. Při obnově břehových porostů se přednostně využívají přirozené procesy (zejména kořenová a pařezová výmladnost, využití náletových dřevin). V případě výsadeb se využívají v místě původní druhy, které odpovídají daným stanovištním podmínkám.

Alej na břehu Bečvy v Přerově (foto Martin Plocek)

Dřeviny podél elektrického vedení a vedení plynu

Podle zákona o ochraně přírody postačí ohlášení kácení také v případě „odstraňování dřevin v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy“. Ochranné pásmo elektrizační a plynárenské soustavy určuje § 46 a 68 zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích (energetický zákon). V ochranném pásmu nadzemního vedení elektřiny je zakázáno nechávat růst porosty nad výšku 3 m. Pro podzemní vedení elektřiny i plynu platí navíc další omezení při výsadbě dřevin.

Energetický zákon v dalších ustanoveních upřesňuje možnost kácení při provádění údržby daných soustav zařízení: jsou jimi případy dřevin, které „ohrožují bezpečné a spolehlivé provozování dané soustavy“. Těmito ustanoveními jsou § 24 odst. 3 písm. g), § 58 odst. 1 písm. f) a § 59 odst. 1 písm. g) energetického zákona. Domníváme se, že kácet na oznámení lze pouze dřeviny rostoucí v ochranném pásmu. Mimo ochranná pásma je nutné, i v případě dřevin ohrožujících bezpečnost elektrického vedení a vedení plynu, podat žádost o povolení kácet. Povolení je rovněž

nutné v případě kácení dřevin ohrožujících vedení tepelné energie podle § 76 odst. 5 písm. c) energetického zákona, které zákon o ochraně přírody v případě oznamovacího režimu dle § 8 odst. 2 zcela pominul, a to i v případě jejich ochranných pásem.

Kácení stromů, které rostou v ochranném pásmu elektrizační a plynárenské soustavy, lze provádět pouze při „provozování těchto soustav“. To v praxi znamená, že kácení může oznámit a provést vlastník pozemku, kde dřeviny rostou, až po výzvě provozovatele daného zařízení. Pokud tak vlastník neučiní sám, může kácení oznámit a provést provozovatel. Měla by přitom být šetřena práva vlastníka pozemků s dřevinami. Pokud provozovatel pokácí stromy, platí, že dřevo je vlastnictvím majitele pozemku.

Pěstební důvody

Z tohoto důvodu lze podle zákona o ochraně přírody kácet za účelem „obnovy porostů“ nebo při provádění „výchovné probírky porostů“. Podle výkladu Ministerstva životního prostředí ČR lze pěstební důvody aplikovat na dřeviny rostoucí mimo les zcela výjimečně. (Společné sdělení odboru obecné ochrany přírody a krajiny a odboru legislativního k výkladu pojmů „porost, pěstební důvody kácení dřevin, obnova porostů, výchovná probírka porostů“, Věstník MŽP, ročník XIV, leden 2014, částka 1)

Porost je definován jako soubor dřevin (keřovitého, stromovitého vzrůstu nebo jejich kombinace), který vytváří kompaktní celek plošného charakteru se specifickými podmínkami (např. mikroklimatem, převážně souvislým zápojem, vzájemnými vazbami), v němž se dřeviny významně ovlivňují a zpravidla si konkurují, a který vyžaduje výchovnou probírku nebo v něm dochází k samovolné redukci počtu jedinců. Za porost proto nelze např. považovat stromořadí (ve smyslu § 1 písm. d) vyhlášky

č. 189/2013 Sb. o ochraně dřevin a povolování jejich kácení) nebo jiné skupiny dřevin (např. rozvolněnou skupinu dřevin nebo solitérních jedinců v parcích a na hřbitovech, příp. i ve volné krajině), ve kterých nevznikají specifické podmínky porostu a vzájemné působení dřevin a tudíž i výchovné zásahy jsou minimalizovány, resp. mají charakter ošetřování jednotlivých dřevin. Typickým příkladem porostu je zapojený porost dřevin ve smyslu § 1 písm. A) vyhlášky č. 189/2013 Sb. nebo intenzivně pěstovaný zapojený ovocný sad.

Náhradní výsadba na špatném místě – stromy vysázené jako náhrada za ty pokácené při stavbě parkoviště se během několika let dostaly do kolize s opravou horkovodu (foto Marcela Klemensová)

Pěstební důvody kácení dřevin zahrnují kácení prováděné za účelem obnovy porostů nebo výchovnou probírku porostů dřevin. Účelem obou typů zásahů je obnova, zachování či zvýšení funkčního a estetického významu porostů dřevin při respektování jejich vývojové dynamiky nebo usměrnění jejich vývoje úpravou druhové nebo prostorové skladby.

Obnova porostů je proces nahrazování stávajícího, nejčastěji dospělého porostu, který je odstraňován kácením, novou generací dřevin zpravidla záměrnou výsadbou, případně s využitím přirozené obnovy ze semen nebo výmladků. Účelem obnovy porostů je dlouhodobé udržení porostu stejného charakteru na konkrétní lokalitě, jako byl porost předcházející.

Výchovná probírka porostů je prováděna pomocí kladného nebo záporného výběru, při kterém dochází v průběhu růstu porostu ke snižování počtu jedinců odstraňováním nežádoucích jedinců, a to s cílem zlepšení jeho stability a zajištění dlouhodobé existence, a to vždy s ohledem na konkrétní požadovanou funkci porostu. V rámci kladného výběru jsou uvolňovány stromy, případně keře, které svým druhem, vzrůstem, tvarem a zdravotním stavem splňují požadavky, které jsou z hlediska funkce porostu preferovány, a jsou tak vytvořeny podmínky pro optimální vývoj cílových jedinců a uplatnění jejich vlastností, na které je plnění funkcí porostu vázáno. Kácením sousedních jedinců jsou tyto jejich vlastnosti podpořeny a je jim zajištěn dostatečný prostor pro růst. Při záporném výběru jsou odstraňováni jedinci s vlastnostmi, které naplňování funkcí porostu brání a pro které je možné je považovat za nežádoucí. Jde např. o jedince ve špatném zdravotním stavu nebo jedince poškozené abiotickými a biotickými vlivy. V parcích může jít o dřeviny s růstovými vadami, s nedostatečným nebo naopak přílišným vzrůstem. V porostech s vysokým podílem ekologických funkcí může jít o jedince nežádoucího nebo nepůvodního druhu, často s invazním potenciálem.

Zdravotní důvody

Podle výkladu MŽP lze za zdravotní důvody považovat jen takové situace špatného zdravotního stavu dřevin, kdy možná náprava spočívá výhradně v pokácení dřeviny. V praxi se jedná zejména o epidemické nákazy (grafióza jilmů, šárka u švestek apod.). Při výskytu nákazy může orgán ochrany přírody dokonce kácení sám uložit. Za zdravotní důvody nelze považovat nízkou vitalitu dřeviny, zejména, je-li tento stav stromu důsledkem zanedbání péče.

Špatný zdravotní stav švestky – hniloba kmene a napadení sírovcem
(foto Věra Jašková)

Absence výchovného řezu v mladém věku stromu (podpora hlavní osy kmene stromu, eliminace defektních větvení)
(foto Marcela Klemensová)

Patero nejčastějších pochybení při kácení na základě oznámení

1. jako důvod k plošnému kácení je uveden výkon zvláštního oprávnění, ačkoliv jde o nedůvodné kácení i z hlediska zvláštního zákona
2. kácí se na oznámení ze zdravotních důvodů, ačkoliv jde o zhoršený stav stromu, který může být důvodem ke kácení jedině na základě povolení
3. oznámení kácení nemá všechny předepsané náležitosti
4. jako důvod ke kácení jednotlivých dřevin je uvedena „obnova porostu“, ačkoliv se nejedná o porost
5. kácení je provedeno na základě „oznámení“ osoby, které zákon tuto možnost nedává

2.3. Kácení dřevin, které je nutné dodatečně oznámit (§8, odst. 4 ZOPK)

Kácení v krajní nouzi

V případě, že je stavem stromu zřejmě a bezprostředně ohrožen život či zdraví nebo hrozí-li škoda značného rozsahu, je možné provést kácení okamžitě a tento zásah oznámit orgánu ochrany přírody až zpětně, a to do 15 dnů od provedení kácení (§ 8 odst. 4 zákona o ochraně přírody). Jde tedy o situace, kdy hrozí riziko z prodlení, které nastávají zejména u konstrukčně narušených stromů po silném větru a přírodních katastrofách. Důvod pro havarijní kácení tak nesplňuje dlouhodobě narušený strom ani parkující automobil pod ním, který lze naopak zaparkovat jinde.

Zákon o ochraně přírody nedefinuje co je škodou značného rozsahu, lze však analogicky použít částku nejméně 500 tisíc korun, kterou definuje značné škody platný trestní zákoník. Proto není možné např. tvrdit, že z havarijních důvodů lze ihned pokácet strom, který může spadnout na plot.

Oznamovací povinnost má ten, kdo ohrožující dřevinu fakticky odstraňuje, nemusí se vždy jednat o vlastníka (nájemce). Formu a náležitosti oznámení stanoví vyhláška č. 189/2013 Sb., §4, odst. 2. Dle tohoto ustanovení je třeba navíc v případě kácení dřevin podle § 8 odst. 4 zákona doložit skutečnosti nasvědčující tomu, že byly splněny podmínky pro tento postup.

2.4. Kácení bez nutnosti povolování či oznamování (§8, odst. 3 ZOPK)

Povolení ani oznámení není třeba ke kácení dřevin se stanovenou velikostí, popřípadě jinou charakteristikou. Prováděcí vyhláška č. 189/2013 Sb. (§ 3) – ve znění platném k datu publikování tohoto materiálu – tyto charakteristiky určuje takto:

Povolení ke kácení dřevin, za předpokladu, že tyto nejsou součástí významného krajinného prvku (§ 3 odst. 1 písm. b) zákona) nebo stromořadí, se podle § 8 odst. 3 zákona nevyžaduje

- a) pro dřeviny o obvodu kmene do 80 cm měřeného ve výšce 130 cm nad zemí,
- b) pro zapojené porosty dřevin, pokud celková plocha kácených zapojených porostů dřevin nepřesahuje 40 m²
- c) pro dřeviny pěstované na pozemcích vedených v katastru nemovitostí ve způsobu využití jako plantáž dřevin,
- d) pro ovocné dřeviny rostoucí na pozemcích v zastavěném území evidovaných v katastru nemovitostí jako druh pozemku zahrada, zastavěná plocha a nádvoří nebo ostatní plocha se způsobem využití pozemku zeleň.

Tato výjimka z povolovacího režimu se vztahuje jak na fyzické, tak na právnické osoby jako vlastníky dřevin.

Kácet ovšem nelze v případě, kdy jsou splněny ostatní podmínky stanovené zákonem o ochraně přírody (památný strom a další případy ochranného režimu, viz kap. 2.1.3.) a podmínky zvláštních právních předpisů (např. nesmí dojít ke kácení dřevin na pozemcích sousedících s koryty vodních

toků, pokud bylo zakázáno vodoprávním úřadem kvůli stabilitě koryta podle § 51 odst. 2 vodního zákona).

3. ZVLÁŠTNÍ PŘÍPADY KÁCENÍ

Ilustrační foto
– Alej v Třešti
(foto Arnika)

3.1. Kácení náletových dřevin na hrázích vodních děl

Zcela zvláštní režim pro určité dřeviny stanovil zákon č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon). Vlastník vodního díla je podle vodního zákona (§ 59 odst. 1 písm. j) povinen odstraňovat náletové dřeviny z hrází sloužících k ochraně před povodněmi, ke vzdouvání vody nebo k akumulaci vody. Před jejich odstraněním, nehrozí-li nebezpečí z prodlení, je vlastník vodního díla povinen oznámit svůj záměr orgánu ochrany přírody.

Vlastník vodního díla je povinen oznámit OOP kácení všech dřevin – tedy i těch, které nedosahují obvodu kmene 80 cm ve výčetní výšce 130 cm nad zemí, neboť § 59 odst. 1 písm. j) vodního zákona žádný limit pro oznámení nestanoví. OOP na základě došlého oznámení prověří stav věci – zda se skutečně jedná o náletové dřeviny (dřeviny, u kterých je jednoznačně zřejmé, že nebyly uměle vysazeny), popřípadě (je-li to v daném případě možné), zda je kácení dřevin z hlediska údržby vodního díla v řádném stavu [§ 59 odst. 1 písm. b) vodního zákona] nezbytné. OOP dále prověří (je-li třeba, i dotazem k jinému příslušnému OOP), zda zamýšleným kácením nedojde k porušení podmínek ochrany památných stromů (§ 46 ZOPK), podmínek ochrany zvláště chráněných rostlin a živočichů (§ 49 a 50 ZOPK) a ochrany volně žijících ptáků (§ 5a ZOPK).

Orgánem ochrany přírody příslušným k přijetí oznámení a ke stanovení zákazu tohoto kácení (zde podle § 66 zákona o ochraně přírody) je obecní úřad obce s rozšířenou působností (obce III. stupně) nebo na území NP, CHKO a jejich ochranného pásma příslušná správa. Náležitosti, forma ani lhůta pro oznámení nejsou právním řádem stanoveny (což potvrzuje určitou nesystematičnost takovéto zvláštní úpravy), ale mělo by jít o dostatečně jasný a srozumitelný úkon oznamovatele, tudíž lze opět doporučit písemný formulář s obdobnými náležitostmi jaké má oznámení podle zákona o ochraně přírody.

Pokud OOP dospěje k názoru, že se nejedná o náletové dřeviny, nebo k názoru, že by kácením dřevin došlo k nedovolenému zásahu do ochranného režimu památného stromu, do ochranného režimu zvláště chráněných druhů rostlin, zvláště chráněných živočichů nebo volně žijících ptáků, postupuje neprodleně tak, aby bylo zabráněno činnosti v rozporu se ZOPK. Nepostačí-li samotné informování vlastníka vodního díla a upozornění na nutnost získat pravomocné povolení ke kácení dřevin, resp. pravomocnou výjimku ze zákazů u památných stromů, zvláště chráněných druhů

Cvičení ozbrojených sil (foto internet)

rostlin nebo živočichů (§ 56 ZOPK) či stanovení odchylného postupu (§ 5b odst. 1 ZOPK), je nutné kácení omezit nebo zakázat podle § 66 ZOPK.

3.2. Kácení při činnostech konaných v přímé souvislosti se zajištěním obrany nebo bezpečnosti státu

Dle ust. § 90 odst. 2 ZOPK, jde-li o činnosti konané v přímé souvislosti se zajištěním obrany nebo bezpečnosti státu⁴⁾, zejména z důvodu výcviku nebo cvičení ozbrojených sil anebo bezpečnostních sborů, není potřeba mít ke kácení dřevin povolení dle ust. § 8 odst. 1 ZOPK.

Dále se stanoví, že „případné poškozování přírody z důvodu obrany státu při těchto činnostech nesmí překročit nezbytně nutnou míru“. Jediným kritériem pro to, zda mají či nemají být ustanovení v § 8 ZOPK, aplikována, je tak charakter prováděné činnosti, při níž by mohlo dojít k pokácení dřeviny. Má-li orgán ochrany přírody za to, že tato podmínka splněna nebyla, může s osobou, jež bez povolení dřevinu pokácela, zahájit sankční řízení (§ 87 odst. 2 písm. e), § 88 odst. 1 písm. c) ZOPK). Není rozhodné, na jakém pozemku či v jakém objektu je daná činnost realizována, zda je to na území či v objektech sloužících zájmům obrany státu či nikoliv.

3.3. Kácení zasahující do jiného ochranného režimu podle zákona o ochraně přírody

Pokud je dřevina chráněna zákonem i jinak, typicky jako součást krajiny nebo jako památný strom, nestačí k jejímu kácení povolení či ohlášení podle § 8 zákona o ochraně přírody. Blíže k průběhu správního řízení viz kap. 2.1.3.

Kácení jako zásah do významného krajinného prvku

Při podstatných zásazích do významného krajinného prvku (VKP), ať už registrovaného (§ 6 zákona o ochraně přírody – např. dřeviny, které jsou součástí remízů, mezí, mokřadů či historických zahrad a parků), nebo definovaného přímo zákonem (§ 3 odst. 1 písm. b) zákona o ochraně přírody) je zapotřebí před kácením opatřit závazné stanovisko k zásahu do VKP. Příkladem může být plošné odstranění stromů tvořících alej na břehu řeky. Břehový porost je součástí vodního toku, tedy VKP ze zákona (kterými jsou dále ještě lesy, rašeliniště, rybníky, jezera a údolní nivy). Závazné stanovisko podle § 4 odst. 2 zákona o ochraně přírody vydává pro registrované VKP pověřený obecní úřad (obce II. stupně), pro VKP ze zákona obecní úřad obce s rozšířenou působností (obce

⁴⁾ Výklad MŽP ze dne 10. července 2012, č. j. 1202/410/12

III. stupně). Pokud obecní úřad (obce I. stupně) nebo příslušná správa NP/CHKO neobdržely spolu s žádostí o kácení závazné stanovisko se zásahem do VKP, mohou řízení přerušit do doby vyřešení předběžné otázky. U oznámeného kácení musí úřad ověřit, zda není dřevina součástí VKP, pak se informovat na příslušném úřadě o vydaném stanovisku k zásahu (pověřený obecní úřad, resp. obecní úřad obce s rozšířenou působností – obce II. A III. stupně), následně pozastavit nebo zakázat oznámené kácení, pokud chybí stanovisko.

Kácení jako zásah do krajinného rázu

Při kácení stromořadí, většího množství stromů nebo krajinných dominant si musí oprávněná osoba zajistit kromě rozhodnutí o povolení kácení ještě souhlas se zásahem do krajinného rázu, jehož estetické a přírodní hodnoty mohou být dotčeny (§ 12 zákona o ochraně přírody). Souhlas se zásahem do krajinného rázu vydává jako závazné stanovisko podle § 149 správního řádu obecní úřad s rozšířenou působností (obce III. stupně) nebo správa NP/CHKO. Ke kácení, o němž se rozhoduje podle ZOPK (nikoli podle zvláštního zákona, typicky podle stavebního zákona), musí být příslušná povolení, souhlasy, závazná stanoviska či další správní akty k tomu příslušných OOP vydány formou samostatného správního rozhodnutí.

V případě, že oprávněná osoba nepředložila spolu s žádostí o kácení nebo s ohlášením kácení souhlas se zásahem, měl by se obecní úřad (obce I. stupně) obrátit na příslušný odbor životního prostředí obecního úřadu obce s rozšířenou působností či na příslušnou správu s dotazem, zda byl vydán souhlas nebo může dojít k zásahu do krajinného rázu. Potom může orgán ochrany přírody řízení o povolení kácení přerušit kvůli vyřešení předběžné otázky [§ 64 odst. 1 písm. c) správního řádu]; u oznámeného kácení, které by mohlo nedovoleně zasáhnout do krajinného rázu, jej musí pozastavit nebo zakázat (§ 8 odst. 2 zákona o ochraně přírody). K ochraně krajinného rázu může být navíc určité území s hodnotnou krajinou, které nesplňuje požadavky k vyhlášení jako zvláště chráněné území, prohlášeno za přírodní park podle § 12 odst. 4 zákona o ochraně přírody. Přírodní parky se zřizují nařízením kraje, v němž se stanoví omezení využití jeho území. Rozsáhlé kácení (ale i zalesňování) může být výslovně v rozporu s tímto omezením, nebo může být vázáno právě na výše uvedený souhlas orgánu ochrany přírody podle § 12 odst. 2.

Kácení památných a zvláště chráněných stromů

Na vzácné dřeviny zamýšlené ke kácení se vztahuje přísnější ochrana dle § 46 a § 48 zákona o ochraně přírody. Jedná se buď o památné stromy, nebo o zvláště chráněné druhy rostlin jako

Památné stromy okresu Karviná (foto: wikipedia.org)

např. tis červený, dub pýřitý (šípák), jeřáb krkonošský, muk (jeřáb) český, z menších stromů či keřovitých dřevin např. mandloň nízká, bříza zakrslá, dřín obecný). Kácet je lze pouze tehdy, bude-li dle § 46 odst. 4 zákona o ochraně přírody zrušena ochrana památného stromu („odpamátnění“ vede orgán, který ochranu vyhlásil – pověřené obecní úřady, tj. obce II. stupně, nebo správy NP/CHKO na zvláště chráněném území a jeho ochranném pásmu) nebo bude-li udělena výjimka ze zvláštní druhové ochrany dle § 56 zákona o ochraně přírody (vydává krajský úřad nebo správy NP/CHKO podle stupně ochrany dřeviny). V obou případech, pro které se vede správní řízení, je nutné prokázat, že jiný veřejný zájem výrazně převažuje nad zájmem ochrany přírody.

Kácení jako zásah do biotopu chráněných druhů živočichů – hmyz, savci

V průběhu správního řízení o povolení kácení dřevin nebo po oznámení zamýšleného kácení je nanejvýš důležité rozeznat výskyt zvláště chráněných druhů živočichů.

Podle § 50, odst. 2 ZOPK je zakázáno škodlivě zasahovat do přirozeného vývoje zvláště chráněných živočichů, zejména je chytat, chovat v zajetí, rušit, zraňovat nebo usmrcovat. Není dovoleno sbírat, ničit, poškozovat či přemísťovat jejich vývojová stadia nebo jimi užívaná sídla. Je též zakázáno je držet, chovat, dopravovat, prodávat, vyměňovat, nabízet za účelem prodeje nebo výměny.

Pokud se jedná o kácení starých stromů, stromů s dutinami nebo stromů ořezávaných tzv. „na hlavu“ (nejen hlavatých vrb), pak je vysoce pravděpodobné, že strom bude biotopem ohrožených druhů hmyzu. Vzácný hmyz se nalézá zejména na starých jilmech, dubech, jedlích, topolech, lípách, jírovcích a již zmíněných vrbách. Protože kácení či jeho povolování nejčastěji probíhají mimo dobu vegetace, je možné zjistit přítomnost zvláště chráněných druhů brouků vyvíjejících se v trouchnivějícím dřevě uvnitř dutin. Pokud je v trouchu přítomen trus podobný myšimu, žijí zde chránění páchníci, zlatohlávci nebo zdobenci. V každém případě by ale měl OOP, který povoluje kácení nebo přijímá oznámení o kácení takových stromů, upozornit žadatele na potřebu provedení entomologického průzkumu pro vyloučení nebo potvrzení výskytu zvláště chráněného druhu. Tento průzkum by měla na náklady žadatele provést odborně způsobilá osoba znalá v oboru entomologie.

Stromy jsou však často domovem pro vzácné druhy obratlovců, zejména ptáků (viz níže) a savců.

Staré stromy s vytvořenými dutinami mohou poskytovat zimní úkryt kolonii netopýrů, nejčastěji netopýra rezavého (*Nyctalus noctula*), silně ohrožený druh. Velice často se taková kolonie objeví až během kácení. Je proto vhodné, aby strom předem zkontroloval specialista na netopýry – chiropterolog. Další

Roháč, *Lucanus cervus*, lipová alej v Uherském Ostrohu (foto Martin Plocek)

Trus páchníka, *Osmoderma eremita*, v lipové aleji Radkov – Dubová (foto Kateřina Skalíková)

Netopýr rezavý (foto Vojtěch Dušek)

možností je kácet až v období, kdy netopýři své případné zimoviště opustí (od poloviny března). Z hlediska netopýřů i stromů je nejvhodnější období pro kácení od 1. října do 30. listopadu.

Dalšími zvláště chráněnými druhy savců, jejichž biotop můžeme ohrozit kácením stromů, jsou veverka obecná a plchové. Tito savci využívají dutin stromů ke stavbě svých hnízd.

Pokud se potvrdí, že je dřevina biotopem chráněného druhu, lze kácet pouze tehdy, bude-li vydána výjimka dle § 56 zákona o ochraně přírody.

V odůvodněných případech, typicky byla-li žádost o kácení podána z důvodů špatné statiky stromu (riziko vyvrácení či rozlomení kmene stromu) a je-li prokázán výskyt zvláště chráněného druhu živočicha, je možno zajistit stabilitu stromu vhodným technickým opatřením (stažení kmene obručemi, ořez „na hlavu“, ponechání torza apod.). Strom, nebo jeho část zůstává na původním místě a dále slouží jako biotop vzácného živočicha. Tento speciální případ pak není posuzován jako nedovolený zásah do dřevin dle § 2 ZOPK.

Plch velký často prospívá zimě v dutinách stromů (foto Záchránná stanice Jaroměř)

Komorní Lhotka – lipová torza jako biotop páchníka *Osmoderma barnabita* (foto Martin Plocek)

Kácení jako zásah do biotopu chráněných druhů živočichů – ptáci

Ochrana hnízdicích zvláště chráněných druhů ptáků vyjmenovaných v prováděcí vyhlášce č. 395/1992 Sb. je shodná s výše uvedenou ochranou stromu jako biotopu zvláště chráněných druhů živočichů. Před kácením takového stromu, na němž hnízdí zvláště chráněný druh je vždy nutné nejprve vydat výjimku z ochrany ohrožených ptáků dle § 56 ZOPK.

Může-li kácením dojít k poškození nebo ničení hnízd a vajec nebo odstranění hnízd druhů ptáků, kteří volně žijí na území členských států Evropských společenství anebo k vyrušování těchto ptáků (vyrušování významné z hlediska cílů směrnice Rady 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků (konsolidované znění), nelze kácení povolit, pokud není příslušným OOP stanoven odchylný postup podle § 5b odst. 1 ZOPK. Odchylný postup povoluje formou rozhodnutí ve správním řízení obecní úřad obce s rozšířenou působností (obce III. stupně).

V souvislosti s kácením je zákonem zakázáno zejména úmyslné vyrušování ptáků během odchovu mláďat a úmyslné poškozování nebo ničení jejich hnízd a vajec nebo odstraňování hnízd. Pokud tedy ze žádosti vyplývá, že je nutné provést kácení ve vegetační době (= době hnízdění ptáků), měl by v takovém případě OOP upozornit žadatele na potřebu provedení ornitologického průzkumu pro vyloučení nebo potvrzení hnízdění ptáků. Tento průzkum by měla na náklady žadatele provést odborně způsobilá osoba znalá v oboru ornitologie (např. lze oslovit regionální pobočku České společnosti ornitologické).

Pro účely přerušení řízení o povolení kácení, resp. pozastavení či zákazu oznámeného kácení obecním úřadem (obce I. stupně) dle § 8 odst. 2 se musí úřad obce I. stupně informovat úřad obce III. stupně a případně vyžádat odborný posudek z oblasti ornitologie u Agentury ochrany přírody a krajiny nebo u České ornitologické společnosti.

Někteří zvláště chránění „dutinoví hnízdiči“:

Holub doupňák (*Columba oenas*)

Puštík bělavý (*Strix uralensis*)

Sýc rousný (*Aegolius funereus*)

Kulíšek nejmenší (*Glaucidium passerinum*)

Datlík tříprstý (*Picoides tridactylus*)

Strakapoud jižní (*Dendrocopos syriacus*)

Strakapoud bělohřbetý (*Dendrocopos leucotos*)

Strakapoud prostřední (*Dendrocopos medius*)

Strakapoud
prostřední
(*Dendrocopos
medius*)
– foto internet

Kácení dřevin ve zvláště chráněných územích a na území Natura 2000

Obvykle jen na území národních parků (a v maloplošných chráněných územích a na územích soustavy Natura 2000 ležících uvnitř NP) budou orgány, které sledují ochranu těchto území a naplňování plánu péče o ně, povolovat zároveň kácení mimolesních dřevin. Proto je nutné, aby se, v případech kácení na dalších zvláště chráněných územích a na územích Natura 2000, obecní úřady povolující kácení nebo přijímající oznámení vždy obracely na příslušné orgány ochrany přírody. Pokud kácení může významně ovlivnit území Natura 2000 (ptačí území a evropsky významné lokality), pak se vyžaduje stanovisko orgánu ochrany přírody podle § 45i zákona o ochraně přírody. V bližších ochranných podmínkách zvláště chráněných území (§ 44 odst. 3 zákona o ochraně přírody) a při vymezení ptačích oblastí (§ 45e odst. 2) je také možné vázat kácení dřevin na předchozí souhlas orgánu ochrany přírody. Příslušnými orgány jsou nejčastěji správy NP/CHKO a krajské úřady, případně MŽP.

4. TERMÍNY KÁCENÍ

Vyhláška č. 189/2013, Sb. V § 5 stanoví, že kácení dřevin se provádí zpravidla v období jejich vegetačního klidu. V případě povolování kácení by měl úřad přihlídnout k tomuto pravidlu a povolit kácení mimo dobu vegetace stromů. V opačném případě by měl úřad v odůvodnění svého rozhodnutí uvést, proč tak neučinil.

Kácení dřevin v době vegetačního klidu je na etickém uvážení, ovšem lze je obecně doporučit, protože v období vegetace hrozí poškození dalších zájmů chráněných zákonem – zejména ochrany hnízdicích ptáků. Přesné datum vegetačního klidu dřevin není právními předpisy stanoveno a ani stanovit nelze, ačkoliv se v praxi povoluje kácení nejčastěji od 1. listopadu do 31. března. Každý druh dřeviny dosahuje vegetace v jiné době a rovněž je nutné počítat s výkyvy počasí. Podle toho jsou také obsazena ptačí hnízda. V případě, že povolení ke kácení bylo vydáno kvůli kolizi dřevin se stavbou, je vhodné vázat termín kácení na nabytí právní moci stavebního povolení, případně na zahájení vlastních stavebních prací.

5. KDYŽ SE KÁCÍ, JE TŘEBA I SÁZET

5.1. Uložení náhradní výsadby

Ukládání kompenzačních opatření k odstranění ekologické újmy způsobené povoleným kácením upravuje § 9 zákona o ochraně přírody.

Náhradní výsadba je nástrojem ke kompenzaci ekologické újmy vzniklé pokácením dřeviny. Náhradní výsadba dřevin podle § 9 ZOPK je stanovována přiměřeně k ekologické újmě, ke které kácením došlo.

Náhradní výsadba by neměla být vnímána jako trest za kácení, kompenzuje se jí legálně vzniklá ekologická újma (na rozdíl od ukládání tzv. nápravných opatření podle § 86 odst. 2 zákona o ochraně přírody). Náhradní výsadba se ukládá zároveň s rozhodnutím o povolení kácení, a aby měla smysl, měla by být doplněna i uložením povinnosti péče o dřeviny. Zákon o ochraně přírody nechává v ustanovení § 9 odst. 1 na úvaze úřadu, jestli vůbec kompenzace stanoví. Pokud ale vezmeme v úvahu zásady činnosti správních orgánů a povinnosti přímo orgánů ochrany přírody (především střežit veřejný zájem na ochraně životního prostředí), je nutné uložit náhradní výsadbu vždy, když kácením dřevin vzniká ekologická újma. Pokud se úřad rozhodne uložit jen minimální kompenzaci (nebo výsadbu na jiném místě, než se kácí, a bez povinnosti péče o vysazené dřeviny), musí o to pečlivěji a zcela exaktně své rozhodnutí vysvětlit a popsat důvody, které jej k němu vedly.

Výsadba třešňové aleje, Štípa, 2014
(foto Vratislav Vozník)

Nepřiměřená náhradní výsadba může být zákonou vadou rozhodnutí a může vést k jeho zrušení. Konkrétní rozhodnutí o kácení dřevin musí proto v části týkající se uložení náhradní výsadby obsahovat určení počtu vysazovaných geograficky původních (to se týká zejména volné krajiny a chráněných území) a stanovištně vhodných druhů stromů, stanovení jejich vzrůstu a počtu let zapěstování, termín plnění výsadby, dobu následné péče, požadavek výměny uhynulých sazenic, technického zabezpečení dřeviny (zabezpečení stromků proti vývratu, instalace ochrany proti poškození kmene a kořenů – např. parkujícími automobily a vytvoření podmínek pro snadné zalévání).

Vzhledem k tomu, že zákonem dosud nejsou stanoveny výše odvodů a podmínky pro jejich ukládání nelze ukládat za kácení odvody (§ 9 odst. 3 ZOPK), ale pouze náhradní výsadbu.

5.2. Rozsah náhradní výsadby

Náhradní výsadba (§9, odst. 1 ZOPK) by měla být úměrná vzniklé újmě. To není možné zajistit ukládáním výsadby metodou „kus za kus“, protože ekologická funkce mladého stromu je nesrovnatelně nižší, než stromu vzrostlého. Například jako náhradu za osmdesátiletý buk, resp. K dosažení stejné ekologické funkce, by bylo nutné vysadit zhruba 1 500 osmi až desetiletých

odrostků. Nejlepší existující metodiku „Ohodnocování dřevin rostoucích mimo les“ zpracovala Agentura ochrany přírody a krajiny. Metodika a příslušná softwarová aplikace (internetová kalkulačka) oceňování dřevin je dostupná na www.ocenovanidrevin.nature.cz.

5.3. Volba druhů a tvarů dřevin a místa náhradní výsadby

Podmínkou úspěšnosti výsadby je vhodná volba druhu, případně kultivaru dřeviny.

Pro stromořadí je vhodné vybírat stromy s vysoko nasazenou korunou kvůli zajištění dostatečné podchodné a podjezdné výšky („alejové stromy“).

V zástavbě nejsou vhodné dřeviny se silně alergizujícím pylem, v blízkosti komunikací pak stromy, ze kterých padá množství plodů.

Geograficky nepůvodní druhy a všechny křížence je možné do krajiny rozšiřovat jen s povolením orgánu ochrany přírody.

Druhy, které mohou být hostiteli karanténních chorob a škůdců, je za určitých okolností stanovených rostlinolékařskými předpisy zcela zakázáno vysazovat.

Vhodný druh je v každém případě třeba vybírat s dostatečnými odbornými i místními znalostmi.

Smyslem náhradní výsadby je zachování zeleně na daném stanovišti, včetně zachování její estetické, biologické a funkční hodnoty.

Adekvátní náhradou za vykácené stromy tak nemůže být výsadba v rámci parkových úprav na jiném místě, než je pozemek ve vlastnictví žadatele (ačkoliv to zákon o ochraně přírody, po předchozím souhlasu vlastníka pozemku na jiném místě, umožňuje). Uložená náhradní výsadba by neměla ohrožovat vlastníky sousedních nemovitostí (výsadba příliš vzrůstných druhů těsně u hranice pozemku – viz také kap. 6).

Výsadba stromů v ochranných pásmech inženýrských sítí obecně není možná. Výjimku mohou tvořit po dohodě se správcem výsadby dočasněho charakteru či výsadby se speciálním technickým řešením, zamezujícím vrůstání kořenů směrem k vedení. Sazení dřevin do ochranných pásem nebo do určité blízkosti dalšího vedení infrastruktury není tedy zcela vyloučeno, ale je vázáno na:

- souhlas vlastníka podzemního vedení elektřiny, souhlas provozovatele plynovodu a zařízení tepelné energie – § 46 odst. 11 písm. b), § 68 odst. 6, § 87 odst. 4 energetického zákona,
- souhlas vlastníka podzemního komunikačního vedení – § 102 odst. 3 písm. c) zákona o elektronických komunikacích,
- souhlas vlastníka (popřípadě provozovatele) vodovodních řadů a kanalizačních stok, nebo pokud jej odmítne dát, pak na povolení vodoprávního úřadu – § 23 odst. 5 a 6 zákona č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu,
- povolení vodoprávního úřadu k vysazování dřevin v záplavových územích v rozsahu ovlivňujícím odtokové poměry – § 14 odst. 1 písm. A) vodního zákona.

Pod hrozbou pokuty je zakázáno sázet dřeviny na ochranných hrázích jako vodních dílech chránících před povodněmi – zákaz podle vodního zákona (§ 58) neplatí v místech k výsadbě určených.

V ochranném pásmu nadzemního vedení elektřiny je zakázáno nechávat růst dřeviny nad výšku 3 metry (§ 46 odst. 9 energetického zákona).

V silničním ochranném pásmu na vnitřní straně oblouku silnice a místní komunikace I. nebo II. třídy o poloměru 500 m a menším a v rozhledových trojúhelnících křižovatek těchto komunikací nesmí být vysazované stromy a keře. (§ 33 zákona o pozemních komunikacích). Strany rozhledových trojúhelníků jsou 100 m u silnice hlavní a 55 m u silnice vedlejší.

Silniční vegetace na silničních pomocných pozemcích a na jiných vhodných pozemcích tvořících součást dálnice, silnice nebo místní komunikace může být vysazována pouze ve vzdálenosti, kde netvoří pevnou překážku ve smyslu zákona č. 13/1997 Sb. A normativních předpisů (ČSN 73 6101 Projektování silnic a dálnic).

Například výsadba stromu v úrovni nivelety okraje vozovky je podle těchto předpisů možná, pokud se kmen dospělého jedince bude nacházet v minimální vzdálenosti 5 m od hrany zpevněné krajnice. Tato vzdálenost se může změnit v případě již stávajícího, nebo nově osazeného svodidla na pozemní komunikaci (viz také kap. 7.3.).

5.4. Následná péče o náhradní výsadbu

Zákon o ochraně přírody (§ 9 odst. 1) umožňuje uložení následné péče o nově vysazené dřeviny na dobu až 5 let. Následnou péčí o dřeviny se rozumí souhrn opatření a zásahů na dřevině či jejím okolí, které vytvářejí optimální podmínky pro růst dřevin a vedou ke zdárnému vývoji vysazených jedinců. Jedná se zejména o provádění výchovných řezů, pravidelnou kontrolu, případnou úpravu či odstraňování kotvících a ochranných prvků, zálivku, kypření, hnojení, odplevelování, ochranu proti chorobám a škůdcům, ochranu před vlivem mrazu, doplňování mulče.

Podrobněji k technice výsadby a povýsadbové péči viz:

Výsadba stromů – Standardy péče o přírodu a krajinu, AOPK, řada A, SPPK A02 001: 2013

Řez stromů – Standardy péče o přírodu a krajinu, AOPK, řada A, SPPK A02 002: 2013

Příklady špatné povýsadbové péče, vandalizmu a ignorance (foto internet, Marcela Klemensová)

Patero nejčastějších pochybení při ukládání náhradní výsadby

1. náhradní výsadba neodpovídá svým rozsahem ekologické újmě způsobené kácením dřevin – není uložena vůbec nebo množství a kvalita nových dřevin je příliš nízká
2. rozhodnutí neobsahuje přesné uvedení počtu, druhu a kvality sazenic určených pro náhradní výsadbu a není uveden termín, dokdy je nutno provést náhradní výsadbu – je tudíž nevynutitelná
3. Výsadba je uložena v jiné lokalitě, než kde se povoluje kácení – nově vysazené dřeviny tak nemohou kompenzovat ekologickou újmu v místě postiženém kácením
4. spolu s výsadbou není uložena adekvátní následná péče o dřeviny – funkce výsadby tak může být zmařena
5. náhradní výsadba se soustředí pouze na stromy a zapomíná na keře – dochází tím k ochuzení biotopu pro řadu druhů drobných živočichů a ptactva

6. STROMY A OBČANSKÝ ZÁKONÍK (ZÁKON Č. 89/2012 SB.)

Dnem 1. ledna 2014 nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník („NOZ“), který přináší také změny některých soukromoprávních pravidel ve vztahu k dřevinám rostoucím na pozemcích jednotlivých vlastníků.

Upozorňujeme na to, že následujícími ustanoveními soukromoprávní normy nejsou dotčeny veřejnoprávní povinnosti stanovené jinými zákony, zejména zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Podrobněji viz níže.

Sousedská práva – přerůstající kořeny a větve

Podle § 1016, odst. 2 NOZ, pokud to neučiní vlastník v přiměřené době poté, co ho o to soused požádal, smí soused šetrným způsobem a ve vhodné roční době odstranit kořeny nebo větve stromu přesahující na jeho pozemek, působí-li mu to škodu nebo jiné obtíže převyšující zájem na nedotčeném zachování stromu. Sousedovi také v tomto případě náleží, co z odstraněných kořenů a větví získá.

Části jiných rostlin přesahující na sousední pozemek může soused odstranit šetrným způsobem bez dalších omezení (§ 1016, odst. 3 NOZ).

V souladu se zásadou, že uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného (§ 1 odst. 1 NOZ) je třeba připomenout, že oprávněním odstranit přesahující kořeny a větve podle NOZ nejsou dotčeny veřejnoprávní povinnosti stanovené jinými zákony. Podle § 7 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, jsou všechny dřeviny chráněny před poškozováním a ničením, pokud se na ně nevztahuje ochrana přísnější nebo ochrana podle zvláštních právních předpisů (např. rostlinolékařských). Tedy i v případě, kdy sousednímu vlastníku vznikne podle NOZ oprávnění přerůstající větve či kořeny odstranit, musí tak učinit šetrným způsobem (jak je ostatně stanoveno i v § 1016 odst. 2 NOZ), který dřevinu samotnou nepoškodí. V opačném případě se vystavuje hrozbě sankce ze strany orgánu ochrany přírody.

Sousedská práva – stromy u společné hranice pozemků

Má-li pro to vlastník pozemku rozumný důvod, může požadovat, aby se soused zdržel sázení stromů v těsné blízkosti společné hranice pozemků, a vysadil-li je nebo nechal-li je vzrůst, aby je odstranil. Nestanoví-li jiný právní předpis nebo neplyne-li z místních zvyklostí něco jiného, platí pro stromy dorůstající obvykle výšky přesahující 3 m jako přípustná vzdálenost od společné hranice pozemků 3 m a pro ostatní stromy 1,5 m (§ 1017, odst. 1).

Toto ustanovení se ovšem nepoužije, je-li na sousedním pozemku les nebo sad, tvoří-li stromy rozhradu nebo jedná-li se o strom zvláště chráněný podle jiného právního předpisu.

Obdobně jako jiné evropské občanské zákoníky zakládá NOZ právo souseda bránit sázení stromů v těsné blízkosti hraniční čáry sousedících pozemků. Vlastník pozemku může požadovat, aby se soused zdržel sázení stromů v blízkosti společné hranice pozemků, má-li pro to rozumný důvod. Ze stejného důvodu může požadovat, aby je odstranil, pokud je vysadil nebo nechal vzrůst.

Za „rozumný důvod“ lze považovat například vysazování stromů u zemědělského pozemku, které by produkčním plodinám odčerpávaly vláhu, vysazování stromů, které mohou stínit, či vysazování takových druhů stromů, které mohou svými kořeny poškodit sousední stavbu. V důsledku přechodného ustanovení § 3028 odst. 2 NOZ lze požadavek na odstranění stromu vztáhnout i na případy, kdy ke vzrůstu stromu došlo před nabytím účinnosti NOZ.

Za „místní zvyklosti“ lze považovat například vysazování stromů podél komunikací.

V konečném důsledku vše záleží na „domluvě sousedů“, neshody jsou pak řešeny soudní cestou.

Ani ustanovením NOZ, které umožňuje požadovat odstranění stromů, nejsou negovány povinnosti ve vztahu k ochraně dřevin podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Ke kácení dřevin rostoucích mimo les je podle § 8 odst. 1 tohoto zákona zásadně třeba povolení

orgánu ochrany přírody (nejde-li o tzv. podlimitní dřeviny resp. o kácení dřevin v dalších zvláštních případech). Orgán ochrany přírody vydá povolení ke kácení ze závažných důvodů po vyhodnocení funkčního a estetického významu dřevin. Orgán ochrany přírody není vázán soukromoprávním požadavkem na odstranění stromů – tuto skutečnost jistě posoudí v rámci úvahy o „závažnosti“ důvodů, nicméně shledá-li, že odstranění stromů by bylo v rozporu se zákonnými požadavky na ochranu dřevin, povolení nevydá a dřeviny nebudou moci být pokáceny.

*Poznámka: NOZ rozhodně nestanoví striktně zákaz vysazování stromů, které dorostly (nebo dorostou) nad 3 m, blíže než 3 m od společné hranice pozemků. („**Má-li pro to vlastník pozemku rozumný důvod, může požadovat, aby se soused zdržel sázení stromů v těsné blízkosti společné hranice pozemků**“)*

*Domníváme se, že typicky silničářům například co se týče nové výsadby podél silnic, nic nebrání se o výsadbě dohodnout s vlastníkem pozemku, který by měl uvést, jaké „**rozumné důvody**“ k bránění výsadbě má. Navíc lze dovodit, že stromy k silnicím nerozlučně patří a že aleje jsou nepochybně „místní zvyklostí“.*

Aleje jako krajinný prvek vedoucí k významným místům (foto Jan Zálíš)

7. ALEJE V KRAJINĚ

7.1. Význam alejí v krajině

1. Stromořadí utvářejí harmonický charakter české krajiny a její typický ráz.
2. V létě alej chrání cestovatele před slunečním žářem. Ocení to pěší, cyklisté i řidiči aut: stín brání oslnění sluncem a chrání povrch vozovky před přehřátím a následným vyjížděním kolejí do změkklého povrchu nebo praskáním.
3. V noci nebo za deště či mlhy usnadňuje stromořadí řidičům orientaci, ukazuje směr.
4. Alej působí jako přírodní větrolam, zmírňuje boční vítr a omezuje víření prachu z polí. V zimě snižuje riziko tvoření sněhových jazyků.
5. Stromy pohlcují jemný polétavý prach a další škodliviny produkované automobily. Průměrný strom spotřebuje za život na 24 milionů m³ oxidu uhličitého, skleníkového plynu způsobujícího změny klimatu.
6. Stromořadí omezuje hluk, který se ze silnic šíří k obytné zástavbě. Zejména pokud stromořadí doplňují keře, může být účinek významný.
7. Stromořadí jsou po někdejších zničení remízů posledním zbytkem přírody mezi chemicky ošetřovanými monokulturními poli a asfaltovou vozovkou.
8. Každý vzrostlý strom může být domovem desítek nebo i stovek druhů rostlin a živočichů. Platí to zejména pro hmyz, ptáky a drobné živočichy.
9. Historická stromořadí jsou součástí kulturního dědictví obce, stejně jako kostelík, radnice nebo kaplička.
10. Aleje mají v krajině velký potenciál, pokud jde o rozvoj regionů. Krajinu je možno projet autem po „alejové cestě“, přitom navštívit další přírodní a kulturní památky a zároveň využít restaurací, hotelů i jiných zážitků, které poskytovatelé služeb na trase nabízejí. Mělo by tedy být také v zájmu obcí, aby turisté měli možnost vidět krásnou krajinu.

7.2. Kácení v alejích

Zatímco dříve bylo možné stromy v alejích podél silnic a železnic kácet na základě pouhého „oznámení“, po novele zákona o ochraně přírody (platné od prosince 2009) je nutné získat povolení. Právní úprava se dále změnila od 15. 7. 2013 novou vyhláškou č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení. Podle této vyhlášky je stromořadím souvislá řada nejméně deseti stromů s pravidelnými rozestupy. Pokud by se stalo, že některý ze stromů chybí, neznamená to, že by takový úsek nebyl součástí aleje. Za aleje se nepovažují stromy v ovocných sadech nebo na plantážích stromků.

Pro kácení v alejích je třeba povolení. Toto povolení je zapotřebí i tehdy, pokud stromy nedosahují potřebného obvodu kmene (80 cm ve výšce 130 cm nad zemí), nebo pokud by rostly na oplocené zahradě u rodinného domku. Povolení ke kácení vydává příslušný orgán ochrany přírody, což je zpravidla obecní či městský úřad. O povolení může požádat vlastník pozemku nebo jeho nájemce se souhlasem vlastníka (viz také kap. 2.1.)

Bez alejí by byla naše krajina jako obraz bez rámu (foto Marcela Klemensová)

„obnovy porostů“. Podle Společného sdělení odboru obecné ochrany přírody a krajiny a odboru legislativního k výkladu pojmů „porost, pěstební důvody kácení dřevin, obnova porostů, výchovná probírka porostů“ (Věstník MŽP, ročník XIV, leden 2014, částka 1) „za porost nelze např. považovat stromořadí (liniové uspořádání stromů ve smyslu § 1 písm. d) vyhlášky č. 189/2013 Sb. o ochraně dřevin a povolování jejich kácení). Viz také kap. 2.2.

7.3. Aleje a bezpečnost silničního provozu

Jak ukazují statistiky, příčinou dopravních nehod nejsou nikdy stromy. Nejčastější příčinou havárie je jízda po nesprávné straně a nepřizpůsobení rychlosti stavu vozovky. Náraz do stromu je pak už jen důsledkem špatné jízdy řidiče. Vysoký počet dopravních nehod na českých silnicích nevyřeší vykácení alejí, ale spíše vzdělávání řidičů a přísnější postihy za nebezpečné přestupky.

Aleje jako součást turistického ruchu – německá alejová cesta (foto Martin Plocek)

I v případě alejí je možné kácení na základě oznámení, pokud jsou ovšem splněny další zákonné podmínky. Prakticky přichází v úvahu jen kácení v krajní nouzi (aplikace § 8 odst. 4 ZOPK) správci silnic či jednotkami integrovaného záchranného systému po extrémních povětrnostních či povodňových událostech, případně ještě kácení v ochranném pásmu nadzemního vedení elektřiny, či kácení stromů napadených epidemickými chorobami.

Rozhodně nelze při kácení stromů v alejích na základě oznámení uplatňovat účel

Nepravdivé mýty o alejích a bezpečnosti provozu

1. Aleje rozptylují pozornost řidičů

Skutečnost:

Stromořadí pomáhají sledovat směr silnice v krajině a zvyšují pozornost při řízení. Bíle natřené stromy pomáhají s navigací zejména v noci a při špatné viditelnosti.

2. Stromy poškozují silnici

Skutečnost:

Stromy zpevňují krajnici a zabraňují podmílání vozovky vodou.

3. Aleje komplikují údržbu vozovky

Skutečnost:

V zimě chrání aleje silnici před sněhem, také ve větrném počasí brání navátí sněhu na vozovku. Tato ochrana je ještě účinnější v případě zapojení keřového podrostu nebo i výmladků (např. myrobalány u starých švestek)

4. Aleje způsobují dopravní nehody

Skutečnost:

Příčinou dopravních nehod je nezodpovědnost řidičů a příliš rychlá jízda. Náraz do stromu je důsledkem, nikoliv příčinou nehody.

Jak zvýšit bezpečnost provozu na silnici s alejí a nekácet

1. Bílé nátěry kmenů

V noci pomáhají řidičům sledovat směr silnice.

2. Odrazky na stromech

Pomohou řidičům s navigací i za mlhy a velmi špatné viditelnosti.

3. Omezení rychlosti

V náročných úsecích silnic je zpomalení, případně zákaz předjíždění, největším přínosem pro bezpečnost.

4. Výstražné značení

Stejně jako značky upozorňují na padající kamení a přebíhající zvěř, mohly by upozornit i na to, že silnice vede alejí.

5. Instalace svodidel

Zbrzdí vozidlo a zabrání jeho úplnému vyjetí z dráhy. Náraz do svodidla je méně nebezpečný než náraz do stromu, budovy nebo jiného automobilu.

6. Pravidelná údržba stromů

Odstraňováním suchých a zlomených větví a pravidelnou kontrolou zdravotního stavu dřevin lze předejít pádu větví nebo celých stromů na silnici.

8. INFORMOVÁNÍ A ZAPOJENÍ VEŘEJNOSTI

Informování veřejnosti a její účast ve správních řízeních, v nichž se rozhoduje o kácení dřevin, předpokládá § 70 zákona o ochraně přírody (u záměrů, které prošly posuzováním vlivů na životní prostředí – EIA a vyžadují zároveň kácení, je možná účast ještě podle § 23 odst. 9 zákona č. 100/2001 Sb.). Právní úprava se vztahuje na spolky, případně obecně prospěšné společnosti (účast podle EIA). Další možností, jak informovat veřejnost, je využívat důsledně správního řádu a jeho § 47 odst. 3 – zveřejňovat informace o zahájených řízeních na úřední desce a zároveň na internetu (§ 26 odst. 1 správního řádu). Vedle těchto minimálních požadavků zákona je ke spolupráci s veřejností možné využít řadu neformálních způsobů.

Účast veřejnosti v řízení

Podle správního řádu (§ 27 odst. 2) jsou účastníky všech správních řízení též další dotčené osoby, pokud mohou být rozhodnutím přímo dotčeny ve svých právech nebo povinnostech ⁴⁾.

Dotčenost vlastnických práv potvrzuje i snížení hodnoty nemovitosti, které hrozí, že už nebude obklopena zelení, a kterou mohou vlastníci doložit znaleckým posudkem na cenu nemovitosti.

4) Damohorský M., Dienstbier, F., ve své publikaci uvádějí: „Účastníky řízení o povolení kácení jsou kromě žadatele též vlastník pozemku (není-li sám žadatelem), případně další osoby. Těmi mohou být zejména ti, kdo mají určitá práva k předmětnému pozemku, stavbám na něm, sousedním pozemkům nebo stavbám, a to v případě, že by povolením či naopak nepovolením kácení mohly být přímo dotčeny na svých právech. Za podmínek, stanovených zákonem o ochraně přírody a krajiny mohou být účastníky řízení rovněž občanská sdružení, jejichž hlavním posláním podle stanov je ochrana přírody a krajiny.“ (Damohorský M., Dienstbier, F.: Dřeviny a paragrafy. Praktická příručka. ČSOP a ČSPŽP, Praha 2008)

Úvahu o dotčenosti vlastníků musí učinit úřad sám. Následně je povinen tyto možné účastníky informovat (podle § 47 odst. 1 správního řádu) o zahájení řízení přímo dopisem na doručenkou, anebo v případě, že jich je více než třicet, může využít veřejné vyhlášky (§ 144).

V praxi je nutné nezaměňovat žádost podanou zástupcem vlastníka na základě plné moci podle § 33 správního řádu (účastníkem řízení-žadatelem je vlastník, zástupce za něj pouze jedná) a žádost podanou nájemcem nebo jiným oprávněným uživatelem se souhlasem vlastníka (žadatelem je nájemce/jiný oprávněný uživatel, vlastník je dalším účastníkem řízení).

Sporné je účastenství vlastníků sousedních nemovitostí (podle § 27 odst. 2 SŘ apod.), kdy je nutno posoudit intenzitu dotčení na jejich subjektivních právech (na ochranu vlastnictví, na příznivé životní prostředí, na ochranu zdraví).

Další právo na účastenství vyplývá z § 27 odst. 3 SŘ pro „osoby, o nichž to stanoví zvláštní zákon“. Těmi mohou být spolky podle § 70 odst. 2 a 3 ZOPK a osoby podle § 23 odst. 9 zákona č. 100/2001 Sb. (EIA).

Spolek, který má jako hlavní cíl své činnosti ve stanovách uvedenu ochranu přírody a krajiny, může podat orgánu ochrany přírody písemnou žádost o informování o správních řízeních, která budou ohledně kácení dřevin teprve zahájena. V žádosti je nutné věcně a místně definovat předmět zájmu. Tato žádost se může vztahovat i na informování o všech budoucích zásazích, při nichž mohou být dotčeny zájmy ochrany dřevin, tudíž včetně podaných oznámení. Úřad je potom povinen spolek průběžně informovat.

Informace o zahájeném řízení by měla obsahovat dostatek údajů, aby se spolek mohl rozhodnout, zda se zahájeného řízení hodlá účastnit. Pokud spolek do osmi dnů od doručení informace oznámí svou účast, získává postavení plnoprávného účastníka řízení. K tomu viz také poznámku ³⁾

Pokud nějaký záměr prošel posuzováním vlivů na životní prostředí podle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí – tzv. procedurou EIA – a v rámci něho je nutné mj. kácet dřeviny, pak by měl úřad zveřejnit žádost o povolení kácení, a to vždy alespoň na internetu (§ 10 odst. 4). Obce i obecní úřady všech stupňů se účastní zjišťovacích řízení a dalších fází EIA, tudíž by měly být informovány o připravovaných záměrech a jejich další realizaci. Informování o zahájení řízení je důležité i pro spolky a obecně prospěšné společnosti, které se aktivně účastnily procesu EIA, a které se mohou po splnění podmínek § 23 odst. 9 zákona o posuzování vlivů zúčastnit na něj navazujících povolovacích řízeních.

Informování veřejnosti

V současnosti se veřejnost dozvídá o plánovaných zásazích do zeleně zpravidla prostřednictvím spolků. V některých případech mají úřady povinnost zveřejnit informaci o zahájených řízeních na úřední desce. Tu však většina běžných občanů pravidelně nečte a obecní úřady příliš nedbají ani o povinnou elektronickou obdobu úřední desky na internetových stránkách obce. Některé obce proto přikračují k nadstandardním krokům nad rámec jejich právních povinností. Při plánovaném kácení většího rozsahu je vhodné informovat místní veřej-

Město Jičín informuje občany o rekonstrukci aleje (foto internet)

Předání petice Zachraňme stromy na MŽP v Praze (foto Arnika)

nost např. Vyvěšením letáků na vchody domů nebo umístěním cedulí přímo do příslušného parku nebo zelené plochy. Podobný systém se osvědčil i při umísťování staveb podle stavebního zákona. V případě, kdy lze předpokládat rozsáhlejší polemiku o vhodnosti daného záměru (ať už samotného kácení, nebo např. umístění stavby, která si vyžádá kácení), je vhodné uspořádání kulatých stolů, besed s občany, dotazníkového šetření nebo jiných akcí, které umožní veřejnosti získat informace a uplatnit připomínky. Správní orgán se tak vyhne zbytečným průtahům během samotného řízení a předejde podání odvolání.

Radnice Prahy 4 plánovala v roce 2009 rozsáhlé kácení v parku Na Jezerce. Přímo do parku umístila informační tabule, kde se mohli občané se záměrem včas seznámit. Špatná informovanost občanů o plánovaném kácení stromů vede k nespokojenosti a různým formám protestů, které zatěžují mimo jiné i pracovníky správních orgánů.

9. VYHODNOCOVÁNÍ ZÁSAHŮ DO ZELENĚ

Zákon o ochraně přírody ukládá povinnost orgánu ochrany přírody vést „přehled informací“ o vydaných rozhodnutích a celkově o stavu a vývoji přírodního prostředí (§ 72 zákona o ochraně přírody). Není to tedy pouhá „archivační“ povinnost úředních listin podle dalších předpisů, z čehož plyne, že by měly úřady vést také evidenci zásahů do zeleně. Také podle zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, mají úřady samy aktivně zveřejňovat „souhrny údajů“ o činnostech s negativním vlivem na životní prostředí [§ 10a odst. 5 písm. c)]. Podle zákona o právu na informace o životním prostředí mohou navíc občané evidenci přímo požadovat. Z těchto zákonných důvodů a z hlediska možnosti posuzovat změny životního prostředí v konkrétní obci pak lze úřadům jedině doporučit zpracovávání podrobného souhrnu údajů o počtu dřevin povolených k pokácení na základě rozhodnutí i oznámení, jakož i rozsah uložených náhradních výsadeb. Celková evidence za delší časové období několika let může být cenným zdrojem informací o vývoji zeleně jak co do kvality, tak i co do umístění a rozlohy, případně druhové skladby apod. Takový přehled lze využít při přípravě koncepce péče o zeleň nebo rozvoje zeleně, stanovování cílů územního plánu obce a v dalších případech.

Kampaň na ochranu stromů v Polsku (zdroj: www.kampaniespoleczne.pl)

Desatero dobrého úředníka pro ochranu zeleně

1. Ověřte, zda vůbec existují důvody ke kácení a zda odpovídají zákonu
2. Při významném kácení zajistěte nezávislý odborný posudek
3. Vyhodnoťte funkční a estetický význam dřevin
4. Spočítejte ekologickou újmu, k níž by pokácením došlo
5. Stanovte odpovídající náhradní výsadbu
6. Prověřujte oznámení o kácení dřevin a nepřipusťte plošné kácení historických alejí
7. Kontrolujte skutečný rozsah kácení a náhradní výsadby v terénu
8. Seznamte se s metodickými pokyny ministerstva a standardy AOPK
9. Informujte veřejnost o plánovaných akcích
10. Umožněte občanům uplatnit připomínky

10. PŘEHLED ZÁKONŮ, VYHLÁŠEK A DALŠÍCH METODICKÝCH DOKUMENTŮ

Zákony:

- zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
- zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)
- zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)
- zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích
- zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách
- zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích (energetický zákon)
- zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích
- zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů (zákon o vodovodech a kanalizacích)

Vyhláška:

- Vyhláška č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení

Metodické pokyny a další metodické dokumenty:

- Metodický pokyn odboru obecné ochrany přírody a krajiny Ministerstva životního prostředí k aplikaci § 8 a § 9 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOPK“) upravujících povolení ke kácení dřevin rostoucích mimo les a náhradní výsadbu a odvody (Věstník MŽP, ročník XIV – červenec-srpen 2014 – částka 5)
- Společné sdělení odboru obecné ochrany přírody a krajiny a odboru legislativního k výkladu pojmů „porost, pěstební důvody kácení dřevin, obnova porostů, výchovná probírka porostů“ (Věstník MŽP, ročník XIV, leden 2014, částka 1)
- Metodické doporučení odboru obecné ochrany přírody a krajiny MŽP k aplikaci některých ustanovení vyhlášky MŽP č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení (Věstník MŽP 8/2013)
- Metodická instrukce č. 6 odboru obecné ochrany přírody a krajiny MŽP pro zajišťování agendy ochrany dřevin rostoucích mimo les v okolí nadzemních vedení elektrizační soustavy (Věstník MŽP 7/2013)
- Výsadba stromů – Standardy péče o přírodu a krajinu, AOPK, řada A, SPPK A02 001: 2013
- Řez stromů – Standardy péče o přírodu a krajinu, AOPK, řada A, SPPK A02 002: 2013
- Metodický pokyn MŽP č. 9 k smluvní ochraně chráněných území a památných stromů (Věstník MŽP 4/2008)
- Výklad MŽP ke kácení v prostředí kulturních památek – sdělení č. 15 (Věstník MŽP 8-9/2008)
- Výklad MŽP ke způsobu měření obvodu menších a vícekmenných stromů – sdělení č. 11 (Věstník MŽP 4/2007)
- Výklad MŽP k ochraně ptáků při kácení dřevin – vnitřní sdělení č. 620/1767/05
- Výklad MŽP k okruhu účastníků řízení o vydání povolení ke kácení – rozhodnutí rozkladové komise č. 6/2003 publikované ve Věstníku MŽP 9/2003

Judikáty:

- judikáty Nejvyššího správního soudu ke kácení dřevin dostupné na www.nssoud.cz

11. SEZNAM SOUDNÍCH ZNALCŮ A AUTORIZOVANÝCH OSOB

Seznam soudních znalců

Seznam je uveřejněn na oficiálních stránkách ministerstva spravedlnosti ČR na internetu (<http://portal.justice.cz>), odkaz: [http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/\\$\\$SearchForm?OpenForm](http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/$$SearchForm?OpenForm)

Je třeba nastavit hledání dle oboru/odvětví Ochrana přírody, specializace hodnocení stavu stromů nebo ošetření stromů

Seznam autorizovaných osob pro biologická hodnocení

Seznam je uveřejněn na oficiálních stránkách ministerstva životního prostředí na internetu (<http://www.mzp.cz>), odkaz: http://www.mzp.cz/cz/autorizovane_osoby_biologicke_hodnoceni

Seznam autorizovaných osob v oboru zahradní a krajinářská tvorba

Seznam je uveřejněn na oficiálních stránkách České komory architektů na internetu, odkaz: http://www.cka.cc/seznam_architektu/

Je třeba zvolit hledání dle kritéria Typ autorizace na KA-krajinářská architektura, doporučuje se nastavit hledání dle kritéria Region.

Seznam certifikovaných arboristů (ETW)

Seznam je uveřejněn na oficiálních stránkách Společnosti pro zahradní a krajinářskou tvorbu, odkaz: <http://www.arboristika.cz/certifikovani-arboriste/index.php>

Použité zkratky

ZOPK – zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

OOP – orgán ochrany přírody

Kde hledat další informace?

Web Arniky Zachraňme stromy – www.arnika.org/stromy

Poradna Arniky – <http://arnika.org/ekoporadna>

Koncepce stromořadí v české krajině – <http://arnika.org/koncepce-stromoradi-v-ceske-krajine>

Česká inspekce životního prostředí – www.cizp.cz

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR – www.ochranaprirody.cz

Ústřední seznam ochrany přírody – <http://drusop.nature.cz>

Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu – www.szkt.cz

Strom života – www.nadacepartnerstvi.cz/stromzivota

Ocenění stromu dle metodiky AOPK ČR ve verzi 2013 – <http://ocenovanidrevin.nature.cz>

Standardy péče o přírodu a krajinu, AOPK – <http://standardy.nature.cz>

Arnika – Centrum pro podporu občanů
Chlumova 17
130 00 Praha 3

telefon: 222 781 471

e-mail: cepo@arnika.org
web: www.arnika.org/stromy

ISBN 978-80-87651-07-0

Dřeviny rostoucí mimo les – Informační brožura pro samosprávu a státní správu, jejímž autorem je Arnika (ed.), podléhá licenci **Creative Commons Uvedte autora-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní**.

Tato informační brožura vznikla ve spolupráci s ČIŽP a AOPK – za cenné rady a připomínky děkujeme
JUDr. Jitce Jelínkové a Ing. Evě Mračanské

Foto na obálce: [Alena Kanková](#)

Uvedený přehled právních předpisů a text informační brožury je platný podle stavu právního řádu k 1. 1. 2015.

gefördert durch

Deutsche Bundesstiftung Umwelt

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

nadace
partnerství
| LIDÉ A PŘÍRODA

Vydání tohoto informačního listu podpořil grant Programu Švýcarsko-České spolupráce prostřednictvím Nadace Partnerství. Dárci neodpovídají za obsah tiskovin.